

Barn under skolåldern med hörselnedsättning

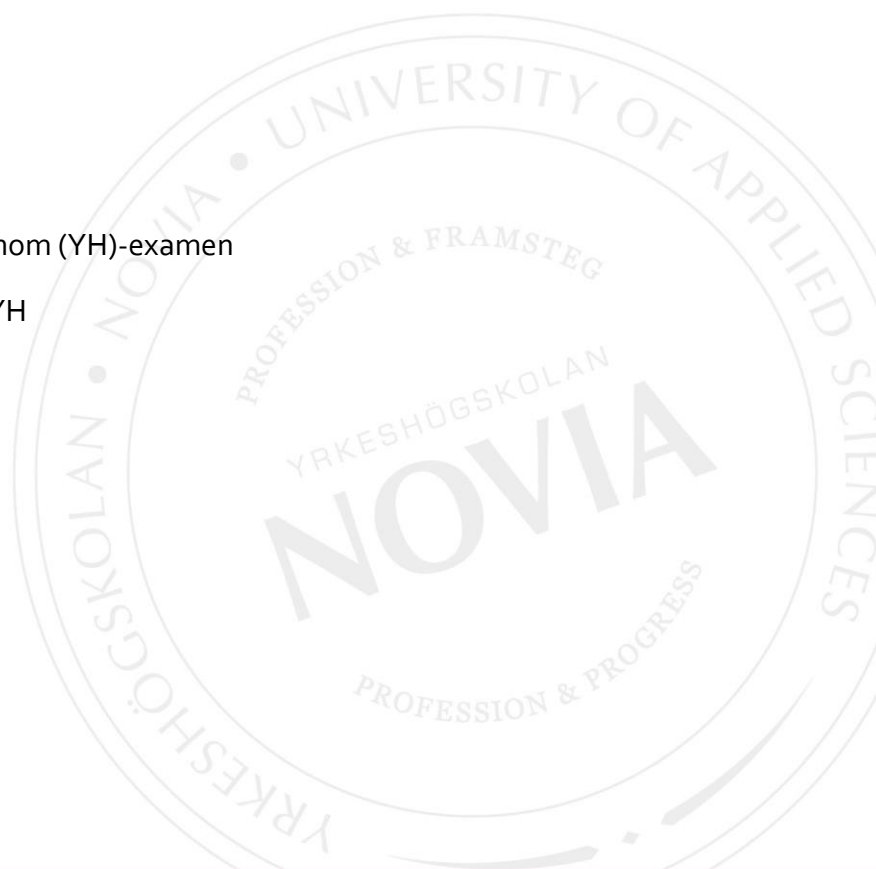
Resursförstärkande material för barn 0-6 år med
hörselnedsättning

Lonny Allenius
Chris Sviberg
Sofia Söderlund
Rose-Marie Wilson
Lina Österlund

Examensarbete för Socionom (YH)-examen

Utbildning till Socionom YH

Åbo 2019

EXAMENSARBETE

Författare: Allenius Lonny, Sviberg Chris, Söderlund Sofia, Wilson Rose-Marie, Österlund Lina

Utbildning och ort: Utbildning till socionom YH, Åbo 2019

Handledare: Davidsson Susanne

Titel: Barn under skolåldern med hörselnedsättning

Datum 30.4.2019

Sidantal 35

Bilagor 6

Abstrakt

Syftet och målet med det funktionella examensarbetet var att samla information om barn med hörselnedsättning i åldern 0–6 år för att kunna utveckla en produkt i resursförstärkande avseende. Arbetet skrevs av fem socionomstuderanden för en bred målgrupp som omfattar alla som kommer i kontakt med barn med en hörselnedsättning. Avgränsningarna för arbetet var barn med hörselnedsättning och döva barn som hör med någon form av tekniskt hjälpmedel och som har hörande vårdnadshavare. Under hela arbetsprocessen betonades speciellt barnet som aktör.

Arbetet baserar sig på en litteraturöversikt. Materialet som använts är vetenskapliga artiklar, böcker, nätpublikationer och styrdokument. Analysen utfördes genom en modifierad kvalitativ innehållsanalys, vilken resulterade i temaområden som utgjorde grunden för produkten.

Resultatet framställdes i två produkter: en broschyr för vuxna och anvisningar för hur en vuxen kan fungera som stöd i skapandet av en digital bok i vilken barnet får berätta om sin hörselnedsättning. Slutsatser som kan dras ur arbetet är att kunskapen om hörselnedsättning bland vuxna i allmänhet är bristfällig. För att få en förståelse för hörselnedsatta barns situation och roll i samhället är det viktigt att ha kunskap om språkutveckling, kommunikation, delaktighet och inkludering. Barnet behöver stöd, stimulering och tid för att utvecklas och ska inte ses som ett barn med funktionsnedsättning, utan som ett individuellt, resursstarkt barn.

Språk: Svenska

Nyckelord: Resursstarkt barn, barnet som aktör, hörselnedsättning, funktionsnedsättning, delaktighet, inkluderande miljö, kommunikation, språkutveckling, samspel

---

OPINNÄYTETYÖ

Tekijät: Allenius Lonny, Sviberg Chris, Söderlund Sofia, Wilson Rose-Marie, Österlund Lina

Koulutus ja paikkakunta: Sosionomi (AMK), Turku 2019

Ohjaaja: Davidsson Susanne

Nimike: Alle kouluikäiset lapset, jolla on kuulovamma

Päivämäärä 30.4.2019

Sivumäärä 35

Liitteet 6

Tiivistelmä

Toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena ja tavoitteena oli kerätä tietoa kuulovammaisista 0-6-vuotiaista lapsista ja tiedon perusteella luoda tuote, jonka tavoite on voimavarojen vahvistaminen. Työn on kirjoittanut viisi sosionomiopiskelijaa laajalle kohderyhmälle, joka käsittää kaikki, joilla on yhteys kuulovammaisiin lapsiin. Työ on rajattu kuulovammaisiin ja kuuroihin lapsiin, jotka kuulevat jonkun teknisen apuvälineen avulla ja joiden huoltaja kuulee. Kirjoittajat ovat tässä työssä erityisesti halunneet korostaa lasta toimijana.

Opinnäytetyön menetelmänä on käytetty kirjallisuuskatsausta. Materiaali koostui tieteellisistä artikkeleista, kirjoista, verkkojulkaisuista ja ohjausasiakirjoista. Analyysi suoritettiin soveltamalla laadullista sisältöanalyysiä. Laadullisesta sisältöanalyysistä seurasi teema-alueita, joiden pohjalta luotiin tuote.

Tuote koostuu kahdesta eri osasta; aikuisille suunnattu esite ja ohjeita siitä, miten aikuinen yhdessä lapsen kanssa voi luoda digitaalisen kirjan, jossa lapsi voi kertoa kuulovammastaan. Työstä tehtävä johtopäätös on, että tieto kuulovammoista on aikuisten keskuudessa puutteellista. Saadaksean ymmärrystä kuulovammaisten lasten tilanteesta ja asemasta yhteiskunnassa on olennaista olla tietoinen kielen kehityksestä, kommunikaatiosta, osallistumisesta ja osallisuudesta. Lapsi tarvitsee tukea, stimulointia ja aikaa kehittyäkseen. Häntä ei tulisi kohdata vammaisena, vaan voimaantuneena lapsena.

Kieli: Ruotsi

Avainsanat: Voimavarainen lapsi, lapsi toimijana, kuulovamma, vammaisuus, osallistuminen, hyväksyvä ympäristö, kommunikaatio, kielen kehitys, vuorovaikutus

---

BACHELOR'S THESIS

Authors: Allenius Lonny, Sviberg Chris, Söderlund Sofia, Wilson Rose-Marie, Österlund Lina

Degree Programme: Degree Programme of Social services, Turku 2019

Supervisor: Davidsson Susanne

Title: Hearing impaired children under the age of 6

Date 30.4.2019

Number of pages 35

Appendices 6

Abstract

The aim and goal of the functional bachelor's thesis was to gather knowledge about hearing impaired children aged 0-6 in order to be able to develop a product for a resource-enhancing purpose. The thesis, which is written by five students studying social services, is written for a wide target group which includes those who come in contact with a hearing-impaired child. The delimitation of the thesis was hearing impaired and deaf children who use some form of technical aid and who also have hearing legal guardians. During the process of this thesis, the child as protagonist was particularly emphasized.

The method used in the thesis is a literature review. The data used are scientific articles, books, online publications and regulatory document. The analysis was performed through a modified qualitative content analysis that ended in themes, which composed the foundation of the product.

The product was produced in two parts; a brochure for adults and instructions how an adult together with a child can create a digital book where the child can narrate his or her own story about the hearing impairment. Conclusions that can be originated from the thesis are that knowledge about hearing impairment among adults generally is inadequate. Having knowledge about language development, communication, participation and inclusion is necessary in order to get comprehension of the child's situation and role in society. The child needs support, stimulation and time in order to develop and should not be seen as a child with a disability, but as a resourceful, individual child.

Language: Swedish

Key words: Resourceful child, child as a protagonist, hearing-impairment, disability, participation, including environment, communication, language development, interaction

---

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
2	Bakgrund	2
2.1	Hörselnedsättning nationellt och internationellt.....	2
2.2	Funktionsnedsatta barns delaktighet och rättigheter.....	4
2.3	Småbarnspedagogikens roll i barnets utveckling.....	6
3	Metod	8
3.1	Insamling av data	8
3.2	Innehållsanalys	9
3.3	Arbetsprocessen	10
3.4	Etisk diskussion och tillförlitlighet.....	12
4	Barnets kommunikation.....	15
4.1	Barnets tidiga hörselutveckling.....	16
4.2	Barnets tidiga språkutveckling	16
4.3	Bemötande av barn med hörselnedsättning.....	17
4.4	Barnets sociala samspel med omgivningen	19
4.5	Språksvårigheter hos barn med hörselnedsättning	20
5	En inkluderande miljö för barnet.....	20
5.1	Orsaker till hörselnedsättning	21
5.2	Familjens roll i det hörselnedsatta barnets liv	21
5.3	Den tidiga anknytningens betydelse.....	22
5.4	Delaktighet hos barn med funktionsnedsättning	23
5.5	Ljudmiljöns inverkan på barnet med hörselnedsättning	23
6	Resultatredovisning	24
6.1	Resultat ur "Barnets kommunikation"	24
6.2	Resultat ur "En inkluderande miljö för barnet"	25
6.3	Broschyren "Stöd barnet med hörselnedsättning- viktiga saker att ta i beaktande"	26
6.4	Barnets digitala bok.....	27
7	Kritisk granskning och diskussion	28
	Källor	Error! Bookmark not defined.
	Bilagor	

1 Inledning

Det här examensarbetet är en del i projektet ”Det resursstarka barnet” som inleddes år 2016 vid Yrkeshögskolan Novia. Gruppens uppdrag är att utarbeta ett informationspaket och material om hur professionella tillsammans kan arbeta resursförstärkande för ett barn med hörselnedsättning. Arbetet kommer att bli en del av den webbplats som i framtiden ska fungera som en material- och informationsbank för Yrkeshögskolan Novias studerande. Webbplatsen är till för professionella inom social- och hälsovården samt andra intresserade som önskar fördjupa sig i ämnet resursstarka barn.

Temat barn med hörselnedsättning valdes för att förvärva mer kunskap inför kommande yrkesliv. Ämnet är aktuellt eftersom vi lever i en tid då nedsatt hörsel kan kompenseras, repareras och till och med återskapas med hjälp av olika medicinska och välfärdstekniska lösningar. Exempel på dessa lösningar är hörapparater och implantat, det vill säga inopererade hjälpmedel som kan skapa nya möjligheter att höra. Efter mailkorrespondens med Eivor Larpes från Valtari erhöll skribenterna en inblick i vad hon som yrkesverksam pedagog anser är central kunskap om barn med hörselnedsättningar. Enligt Larpes var hörselnedsatta barns språkutveckling en central del. Utgående från språkutvecklingsperspektivet har skribenterna gjort vidare undersökningar för att samla relevant material som kan resursförstärka barn med någon form av hörselnedsättning. Under arbetets gång har skribenterna fått en insikt i hur viktigt det är att ha kunskap om individens hörkapacitet, kännedom om miljön och hjälpmedels individuella inverkan för barnet och dess vårdnadshavare.

I arbetet gjordes ett perspektivval att se barnet som aktör. Med det här avses ett barn som är delaktigt, kompetent och som aktivt kan påverka sin egen inlärning och omgivning utgående från sina egna förutsättningar och resurser. Barnet som aktör skapar även sina egna strategier för att utvecklas och interagera i olika livssituationer i sin vardag. Då skribenterna i arbetet refererar till barn avses barn i ålder 0–6 år.

Barn med hörselnedsättningar är ett omfattande begrepp. Avgränsningen och fokus för projektet är barn med hörselnedsättning och döva barn som hör med någon form av tekniskt hjälpmedel samt har hörande vårdnadshavare. Fortlöpande genom arbetet används benämningen vårdnadshavare istället för föräldrar, på grund av den mångfald som förekommer i dagens familjestrukturer. Skribenterna har även valt att använda begreppet funktionsnedsättning istället för handikapp som ännu används i officiella texter och

sammanhang i Finland. Avgränsningarna motiveras med att denna grupp av barn är de som professionella sannolikt främst kommer att möta i sin yrkesutövning.

Examensarbetets syfte är att samla information som bygger på vetenskaplig grund om barn med hörselnedsättning i åldern 0 – 6 år. Det här så att professionella kan arbeta mångprofessionellt tillsammans med familjen och andra vuxna för att skapa en resursstark vardag för barnet.

Frågeställningarna som skribenterna kommer att utgå ifrån är:

1. Vilka faktorer bidrar till en resursstark vardag för ett barn med hörselnedsättning?
2. Hur kan vuxna gemensamt arbeta resursorienterat tillsammans med familjen för att stärka barn med hörselnedsättning?

Målsättningen är att arbetet ska resultera i en produkt bestående av två delar. En del för att stärka barnets resurser som till exempel barnets delaktighet, självkänsla och självkänedom. Den andra delen är till för vuxna och ämnar öka kunskap om hörselnedsättningar och hur barn med hörselnedsättningar bör bemötas på de arenor där barnet befinner sig.

2 Bakgrund

I bakgrunden lyfts information fram som är relevant för arbetets förståelse. Skribenterna tar upp lagstiftning, historia och information om hörselnedsatta såväl internationellt som nationellt. Under det senaste århundradet har synen på hörselnedsättning utvecklats och barnen blir mer integrerade och delaktiga i samhället. Lämpliga insatser i ett tidigt skede kan vara avgörande för utmaningarna i barnets liv. Det är viktigt att förstå att barnets stödbehov påverkas av olika faktorer. Barnet bör bemötas på ett individuellt plan utgående från dess behov.

2.1 Hörselnedsättning nationellt och internationellt

Miljoner människor över hela världen lever med invalidiserad hörselnedsättning. De allra flesta bor i låg- och medelinkomstländer där de ofta inte har tillgång till lämpliga hörsel- och hörselvårdstjänster. Utan lämpliga insatser utgör hörselnedsättningen en betydande utmaning i de drabbade människornas liv. Enligt World Health Organisation har 466 miljoner av världens befolkning en invalidiserad hörselnedsättning, varav 34 miljoner är barn. Siffrorna kommer att stiga betydligt inom de kommande årtiondena om inte åtgärder

vidtas. (World Health Organisation (WHO), 2018). Detta är en av orsakerna varför skribenterna anser att arbetet är viktigt.

Det uppskattas att upp till fem av 1 000 barn föds med hörselnedsättning eller förvärvar det strax efter födseln. Hörselnedsättning kan ha en betydande inverkan på barnets utveckling och på dess prestationer i skolan. Om hörselnedsättningen tidigt identifieras och tidiga insatser sätts in, så kan barn med dövhet och hörselnedsättning få lika möjligheter i samhället. Genom förebyggande folkhälsoarbete kan 60 % av hörselnedsättningar bland barn reduceras. (WHO 2018).

I Finland har 15 % av befolkningen nedsatt hörsel, det vill säga cirka 750 000 människor och varje år föds ytterligare 40 – 60 barn till med hörselnedsättning i Finland. Hörselnedsättning kan vara åldersrelaterad, men den kan även orsakas av ärftliga faktorer och en utvecklingsstörning hos fostret. Hos barn diagnostiseras hörselnedsättning oftast i samband med undersökningar vid barnsjukhus och barnrådgivningar. En tidig diagnos vid hörselnedsättning är betydelsefull eftersom hörseln över tid kan försämrans. Nedsatt hörsel påverkar även generellt barns språk- och talutveckling, läs- och skrivinläring, inlärningsförmåga och sociala färdigheter. Hörselnedsättning kategoriseras utgående från svårighetsgrad; mild, måttlig, svår och extremt svår. Barn med multi-funktionsnedsättning utgör 30–40 % av dem som har en svår hörselnedsättning. (Sume, 2018, 306-307).

För att få en förståelse för hörselnedsatta barns situation och roll i samhället är det bra att se tillbaka på hur läget har sett ut historiskt. Det ger även en inblick i varför delaktighet och inkludering i samhället är så viktigt för barn med hörselnedsättning. Historiskt har det enligt Takala och Sume (2016, 250) diskuterats ifall det i undervisningssyfte är värt att investera i barn med nedsatt hörsel. Ladd och Vass beskriver (enligt Takala & Sume, 2016, 251) en tid då döva inte alltid har haft självbestämmanderätt. Detta i motsats till dagens läge då utbildning och självbestämmande är en medborgerlig rättighet (Takala & Sume, 2016, 250). Takala och Sume (2016, 254) konstaterar även att specialskolor för döva minskar och har allt färre elever.

Takala och Sume (2016, 257) återger en forskning av Cawthon och Caemmer som visar att vårdnadshavare till barn med hörselnedsättning förväntar sig goda framtidsutsikter med studier och arbete för sina barn. I det skolpolitiska nuläget integreras hörselnedsatta barn allt mer i kommunala skolor med normalhörande barn. (Takala & Sume, 2016, 257-258). Hörselimplantat underlättar talspråket för döva, men gör ändå inte så att de hör normalt. Alla vill inte använda sig av implantat som hjälpmedel, en del hörselnedsatta företrar

teckenspråk. Delaktighet är ett grundläggande begrepp inom undervisningen och det är intressant att se vilket språk som kommer att användas inom undervisning där det finns ett barn med nedsatt hörsel. (Takala & Sume, 2016, 254-255). Vuxna bör ha en förståelse för att hörseltekniken inte löser alla utmaningar för ett hörselnedsatt barn (Takala & Sume, 2016, 257-258).

2.2 Funktionedsatta barns delaktighet och rättigheter

Rut Nordlund-Spiby (Nordlund-Spiby, 2018) som är webbredaktör och sakkunnig på Institutet för hälsa och välfärd (THL) diskuterar i THL:s blogg om vikten att använda rätta begrepp och termer. Hon menar att det är ett sätt att visa respekt och kan i förlängningen ge en positiv attitydförändring. I Finland används ännu begreppet handikapp vilket kan ses som föråldrat, i den finlandssvenska arenan är det vanligt att använda ordet funktionsnedsättning i likhet med i Sverige. Nordlund- Spiby beskriver begreppet funktionsnedsättning genom definitionen:

”Begreppet funktionshinder (på engelska ”disability”) däremot hänvisar till relationen mellan den omgivande miljön och individen. Alla personer med funktionsnedsättning är inte alltid funktionshindrade i alla sammanhang. Personen anses funktionshindrad endast då hen befinner sig i en miljö som ställer upp hinder.”. (Nordlund-Spiby, Om att använda rätt begrepp - funktionshinder, funktionsnedsättning eller funktionsvariation?, 2018).

I den kommande nya funktionshinderlagstiftningen kommer begreppen och termerna att tas i beaktande i översättningen av de svenska lagtexterna. THL:s svenskspråkiga Handbok för handikapps-service kommer till exempel att byta namn till Handbok för funktionshinderservice. (Nordlund-Spiby, 2018).

Delaktighet kan definieras på många olika sätt. Svenska Myndigheten för delaktighet (MFD) definierar delaktighet inom funktionshinderområdet på följande sätt:

”Det finns olika sätt att beskriva delaktighet. Inom funktionshinderområdet gäller att delaktighet uppstår i samspelet mellan individ och en tillgänglig miljö. Det som avgör möjligheten till delaktighet är tillgängligheten i samhället och de förutsättningar som skapats för individen. Möjligheterna för alla, oavsett funktionsförmåga, att vara delaktiga rör alla områden i samhället, till exempel på arbetsmarknaden, i skolan eller offentliga miljöer”. (Myndigheten för delaktighet (MFD), 2017-2019).

Barns rättigheter och barns bästa framhävs i FN:s konvention om barnets rättigheter, även kallad barnkonventionen. Barnkonventionen inkluderar även barn med funktionsnedsättning. Enligt barnkonventionen artikel 12:1, har varje barn rätt att vara delaktigt i frågor som rör henne eller honom och få sin röst hörd. (UNICEF, u.d.). Även i Finlands grundlag (11.6.1999/731) kapitel två fastställs det att; ”Barn skall bemötas som

jämlika individer och de skall ha rätt till medinflytande enligt sin utvecklingsnivå i frågor som gäller dem själva.” (§6).

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning lyfter fram funktionsnedsattas rättigheter och konventionen kompletterar barnkonventionen. Enligt Konradsson (2011, 37) är även hörselnedsättning en funktionsnedsättning om den begränsar eller hindrar en människa att utföra en aktivitet inom de gränser som kan anses som normalt.

I FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning i artikel 7:3, betonas skyldigheten att stödja barn att utöva sin rätt att komma till tals. Konventionen beskriver att:

”Konventionsstaterna ska säkerställa att barn med funktionsnedsättning har rätt att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör dem, varvid deras åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till deras ålder och mognad på samma villkor som för andra barn och erbjudas stöd anpassat till funktionsnedsättning och ålder för att utöva denna rättighet.”. (Finlands FN-Förbund, 2015).

Socialvårdslagen (30.12.2014/1301) fastställer i kapitel fyra att barn och unga personers åsikter och önskemål ska tas i beaktande;

”När behovet av socialvård bedöms, ska det vid beslut som gäller ett barn eller en ung person samt när socialvård tillhandahålls läggas särskild vikt vid barnets och den unga personens åsikter och önskemål. Barnet ska ges möjlighet att med hänsyn till ålder och utvecklingsnivå få information om ärendet som gäller honom eller henne och att lägga fram sin åsikt och sitt önskemål. Barnets åsikt ska utredas på ett finkänsligt sätt och så att det inte leder till onödig olägenhet i relationerna mellan barnet och dess föräldrar eller andra närstående. Sättet att reda ut barnets åsikt och åsiktens huvudinnehåll ska antecknas i klienthandlingarna om barnet.” (§ 32).

Funktionsnedsättning är aktuellt på nationell och internationell nivå, eftersom Finland år 2016 ställde sig juridiskt bakom FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Efter det här skedet påbörjades en process för rapportering om hur landet lever upp till kriterierna för konventionen. (Nordens välfärdscenter, u.d.). FN konventionen följer ett nationellt handlingsprogram där det fastställs åtgärder för hur genomförandet av konventionen främjas inom olika förvaltningsområden. (Social- och hälsovårdsministeriet (STM) 2018, 18).

Hösten 2017 utfördes en elektronisk enkät för att kartlägga rättigheter hos personer med funktionsnedsättningar som gav 577 svar. Enkäten besvarades av personer med funktionsnedsättningar, anhöriga till dem och av personer i funktionshinderorganisationer. Respondenterna upplevde att personer med funktionsnedsättningar rättigheter i det stora hela tillgodoses tämligen dåligt. Ur svaren konstaterades att medvetenheten om personer med funktionsnedsättningar rättigheter, större jämlikhet med den övriga befolkningen och mera inkludering i beslut som berör personer med funktionsnedsättningar själva saknas. Det största problemet upplevdes vara arbete på lika grunder och rätten att få arbeta, här ansågs

rättigheten motarbetas av attitydproblem. Personer med funktionsnedsättningar ansåg att deras behov bäst blev uppfyllda genom rättigheter inom hälso- och sjukvårdstjänster. (STM 2018, 22-23).

I enkäten fick respondenterna svara på vilka delområden för personer med funktionsnedsättningar som borde satsas på mest. Det viktigaste ansågs vara en tillräcklig "levnadsstandard och social trygghet". Därefter kom "ett självständigt liv och delaktighet i samhället", som ansågs gynnas av "en tillgänglig miljö, tillräckliga individuella tjänster och en tillräcklig försörjning". Delaktigheten bland med personer med funktionsnedsättningar bedömdes minska i och med "konkurrensutsättningen". (STM 2018, 23-24).

Delegationen för rättigheter för personer med funktionsnedsättning, VANE, har ansvarat för utarbetandet av handlingsprogrammet. VANE representeras av personer med funktionsnedsättningar och deras anhöriga samt ministerier och olika organisationer som är centrala med tanke på rättigheter för personer med funktionsnedsättning. I samband med utarbetandet har funktionshinderorganisationer och personer med funktionsnedsättningar hörts och på det sättet fått information om vilka frågor som i första hand bör främjas genom handlingsprogrammet. Utifrån det här har delegationen för personer med funktionsnedsättningar fört diskussioner med olika ministerier om de konkreta åtgärder med vilka dessa frågor förs vidare. (STM 2018, 17-18).

I handlingsprogrammet som består av 82 åtgärder, framhävs betydelsen av delaktigheten för personer med funktionsnedsättning i den föränderliga omvärlden. Även betydelsen av tillgänglighet är en förutsättning för att tillgodose övriga rättigheter i handlingsprogrammet. Viktiga mål för handlingsprogrammet är att öka medvetenheten om rättigheterna för personer med funktionsnedsättning samt integreringen av dessa rättigheter inom olika förvaltningsområden och i samhället i stort. (STM 2018, 11-12).

2.3 Småbarnspedagogikens roll i barnets utveckling

Inom småbarnspedagogiken ska en individuell plan finnas för att stödja barnets utveckling, var av att stödja den språkliga utvecklingen är en viktig del (Sume, 2018, 312). Barnets plan för småbarnspedagogik ska utgående från barnets styrkor, kompetenser, intressen och personliga behov beskriva de stödbehov som är inplanerade för att stöda barnets individuella utveckling och inläring (Utbildningsstyrelsen, 2018, 11). Lagen om småbarnspedagogik (13.7.2018/540) femte kapitlet §3 styrker även betydelsen av en individuell plan för barnet. I planen ska även eventuella läkemedelsbehandlingar, målsättningar, gemensamma

överenskommelser mellan personal, barn och vårdnadshavare, samt datum för när planen utförts och granskats ingå (§3) (Utbildningsstyrelsen, 2018, 11).

Enligt Svensson har daghemmet en central roll i utvecklingen av barnets språk. Professionella inom småbarnspedagogiken har som uppgift att forma en trygg och inkluderande omgivning. Barn ska inspireras och stimuleras för att utveckla sina språkkunskaper och de har även rätt att använda sig av olika uttrycksformer. Professionella bör stöda barnets individuella uttryckssätt och uppmuntra till att utforska alternativa kommunikationsmedel. (Svensson, 2012, 34). På daghemmet är leken ett av kommunikationssätten, professionella ska stöda barnet i att utveckla ett ordförråd för att underlätta framtida kommunikation. Professionella inom småbarnspedagogiken bör besitta kunskap och ta i beaktande alla barns språkliga färdigheter. (Svensson, 2012, 35).

Olämplig ljudmiljö försämrar barns kognitiva färdigheter, koncentrations- och observationsförmåga, urskiljande av tal, läsning och läsförståelse. Bullerexponering påverkar alla, men är särskilt skadligt för barn. Barn påverkas av låga ljudnivåer som till exempel vid samtal, men det kräver en större exponering för ljud för att hörselskador ska uppstå. Hintsanen refererar till en finsk forskning som visar att ljudnivån på daghem i medeltal uppmäts till det dubbla än den rekommenderade ljudnivån. (Hintsanen, 2014, 142-143).

Hintsanen refererar en studie om finska barn under 3 år, där det framkommer att ljudmiljön påverkar småbarns förmåga att ta sig an en aktivitet. Det är även svårare för barnen att kunna relatera till leken. Om barn utsätts för en hög ljudnivå en längre tid kan en negativ känslomässig stress utvecklas, med följder som exempelvis förhöjt blodtryck. Barn är mera entusiastiska och fokuserade i en tystare daghemsmiljö. (Hintsanen, 2014, 144-145). Skribenterna anser att trots att studien är gjord i en daghemsmiljö går det att tillämpa på flera av barnets arenor.

Dagens undervisningsutrymmen är sällan planerade och konstruerade för hörselnedsatta barn. I omgivningen finns ofta störande ljud från till exempel prat och prasslande papper, närliggande trafik och byggarbeten, köks- och toalett ljud, samt ventilation som gör att barnet har svårare att uppfatta samtal och undervisning. (Bess, 2001, 13–14).

3 Metod

Metodkapitlet beskriver hur skribenterna har gått till väga för att besvara syftet och frågeställningarna. Det här är ett funktionellt examensarbete som baserar sig på en litteraturoversikt. Nyberg (2000, 143) beskriver litteraturoversikten som en sammanställning av relevant vetenskaplig litteratur. Skribenterna har läst och bearbetat mycket litteratur inom området och utgående från det gjort ett urval. I det här kapitlet förs även en diskussion om etiska aspekter som har tagits i beaktande under arbetsprocessen.

3.1 Insamling av data

Enligt Friberg (2006, 119) är det första steget att anlägga ett helikopterperspektiv för att få ett helhetsgrepp om området. Fokus ska inte riktas på detaljer utan på det som är kännetecknande för området. Det är viktigt att vara öppen och kreativ, samt inte bestämma sig för fort och låsa sig så att endast vissa aspekter syns.

Följande databaser har använts vid datainsamlingen ERIC, EBSCO Academic Search Elite, CINAHL with Full Text (EBSCO) och DIVA. Avgränsningar för alla sökningar har varit peer reviewed, full text och materialet skulle vara utgivet mellan 2010 och 2019. Dessa engelska sökord har använts i varierande kombinationer; children, deaf children, learning strategies, environment affecting children with hearing loss, hard of hearing children, daycare, hard of hearing, environment, cochlear implants in children, single sided deafness, hearing impairment, deaf, participation, communication skills, empowering children, empowering, early childhood education, empowerment, disability, early childhood development, child, deafness, single sided, cochlear implant, språkutveckling, lasten kerrontatidot, families. Artikelsökningen framställdes som en tabell (bilaga 1).

Skribenterna valde även att söka böcker i Almas bibliotek, VASKI biblioteket, Helle biblioteket och Mariehamns stadsbibliotek. Följande sökord har använts i olika kombinationer; hörselnedsättning, hörselskada, funktionsnedsättning, kuulovamma, ”Toiminnallinen opinnäytetyö”, forskningsmetodik, projektityö, research, barn, anknytningsrelation, hörseln, visuell kommunikation, icke-verbal kommunikation, kommunikation. Även Google har använts som sökmotor och där har följande sökord använts: delaktighet och rättigheter för barn i Finland, hörselnedsättning, Causes of hearing loss in children. Sökningen av böcker framställdes som en tabell (bilaga 2).

Skribenterna har även använt sig av olika nätpublikationer, olika tillförlitliga hemsidor och olika styrdokument som är relevanta för området. Exempel på dessa hemsidor, nätpublikationer och styrdokument är; Institutet för hälsa och välfärd, World Health Organization, FN konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, FN konventionen om barnets rättigheter, Kuuloavain och Grunderna för planen för småbarnspedagogik. Sökningen av det övriga materialet sammanställdes som en tabell (bilaga 3).

3.2 Innehållsanalys

Innehållsanalysmetoden som tillämpas i arbetet är en modifierad version av en kvalitativ innehållsanalys. Kristensson (2014, 118) refererar Downe-Wamboldt som skriver att kvalitativ innehållsanalys även ibland kallas för manifest innehållsanalys. Berg anser (enligt Kristensson, 2014, 118) att en kvalitativ innehållsanalys utgår ifrån olika material som tolkas i varierande utsträckning. Under innehållsanalys bearbetas texterna metodiskt för att kunna urskilja mönster och avvikelser (Kristensson, 2014, 118). Analysen av data inleddes genom insamling av data i förhållande till arbetets syfte och frågeställningar. För att avgränsa studien är den indelad i temaområden.

I det första steget i en kvalitativ innehållsanalys med flera skribenter, ska materialet bearbetas för att få en helhetsbild av innehållet. Samtliga gruppmedlemmar skriver ner sina uppfattningar av materialet, sedan träffas gruppen och diskuterar sina tolkningar. I det andra steget ska studiens syfte och innehåll sammankopplas, om inte delarna kan kopplas till syftet raderas de. Det tredje steget i en kvalitativ innehållsanalys handlar om att koda, det vill säga sammanfatta en källa med ett eller några ord. Sedan plockas likheter och olikheter i koderna ut för att utgående från dessa skapa kategorier, vilket utgör det fjärde steget i analysen. Det femte steget omfattar genomläsning av kategorierna och justering av kategoriseringen. I det sista steget läses kategorier och material igenom en gång till för att sedan utgående från dem komma fram till ett centralt tema. Hittas inget centralt tema så stannar analysen efter steg fem. (Kristensson, 2014, 144-145).

Innehållsanalysen inleddes genom att läsa igenom allt material på egen hand och därefter skriva ner tankar och tolkningar. Därefter träffades gruppen för att diskutera de olika uppfattningarna och koppla samman dem med arbetets syfte. Efter det här valde skribenterna att göra en tankekarta över vilket innehåll som är relevant för innehållsanalysen samt vad som bör flyttas till bakgrunden eller raderas helt. Därefter sammanfattades varje stycke till

en eller två meningar, det här är den så kallade kodningen. Kodningen sammanställdes sedan i form av en tabell (bilaga 4). Kodningen gjordes utgående från hur arbetet var strukturerat i ett tidigare skede än den slutliga strukturen. Utgående från koderna skapade skribenterna centrala begrepp som sedan blev de så kallade underkategorierna. Skribenterna kom fram till 35 centrala begrepp, varav 15 nämndes flera gånger. Utgående från dessa 15 underkategorier komprimerades de ihop till tre huvudkategorier: omgivning, delaktighet och samspel och språk. Skribenterna konstaterade att huvudkategorierna inte fungerade som övergripande rubriker utan var tvungna att skrivas om. Denna ändring i kategoriseringen ses i kategorispalten i kodningstabellen. Utgående från huvudkategorierna skapades de övergripande rubrikerna; barnets kommunikation och en inkluderande miljö för barnet.

3.3 Arbetsprocessen

Arbetsprocessen inleddes i januari år 2019 då gruppen bestående av fem socionomstuderande bildades eftersom samtliga valt ämnet hörselnedsättning hos barn. Det här är en fortsättning på projektet Resursstarka barn som inleddes läsåret 2017–2018. I början av arbetsprocessen diskuterades tankar och tidigare erfarenheter kring ämnet. Största delen av gruppen saknade kunskap om barn med hörselnedsättningar sedan tidigare medan en av medlemmarna besitter mycket kunskap och erfarenheter i och med att personen själv har en hörselnedsättning. I början läste skribenterna in sig på ämnet eftersom de flesta inte hade så mycket kunskap från förut. Träffarna har skett såväl fysiskt som virtuellt. Arbetsfördelningen har varit jämn och alla har tagit sitt ansvar i färdigställandet av examensarbetet.

I nästa skede sammanställdes aktuell information från WHO om hörselnedsättning. Utgåendet från det insågs kunskapen inom området vara bristfällig. Sedan byggdes arbetets syfte och frågeställningar upp. Från början var det klart att barnet skulle vara centralt genom hela arbetet. För att strukturera upp arbetet utgående från syfte och frågeställningar gjordes en tankekarta med barnet i centrum. Under denna process kom skribenterna fram till de första centrala delarna i arbetet; delaktighet, inkludering, bemötande, kompetens, stöd från föräldrar och anhöriga, skyddsfaktorer, nätverk, språk, resurser och kunskaper. Utgående från begreppen i tankekartan, inleddes en sökning av material genom databaser, webbplatser och bibliotek. I början gjordes en bred sökning med ett fåtal sökord med det konstaterades snabbt att mer detaljerade sökningar behövde göras.

Vid idéseminariet blev det klart att satsa på barnet som aktör. Under arbetsprocessens gång har de centrala begreppen och avgränsningarna i arbetet ändrats, detta eftersom gruppen kontinuerligt erhöll ny kunskap och nya insikter i kunskapsområdet. Det konstaterades att det var svårt att skapa sig en helhetsbild om barn med hörselnedsättning. Det var i synnerhet svårt att hitta specifik, aktuell forskning om målgruppen. Under arbetets gång har källor lagts till och tagits bort i samband med att skribenterna har fått mera klarhet i vad som är relevant för arbetet. Efter mellanseminariet och opponeringen av arbetet utvecklades strukturen med hjälp av den feedback erhöles.

Genom innehållsanalysen framkom tre huvudkategorier: omgivning, språk, delaktighet och samspel. Huvudkategorierna modifierades i ett senare skede till barnets kommunikation och en inkluderande miljö för barnet. I slutskedet av arbetsprocessen kopplades kategorierna till barn och till vuxna och på basen av detta utformades produktens innehåll.

Målet med arbetet var att samla kunskap för att kunna utveckla en produkt. Gruppen hade i ett tidigt skede tankar om ett hjälpmedel för att underlätta kommunikation för barn med hörselnedsättning samt göra dem delaktiga i sin omgivning.

I ett tidigt skede av produktutvecklingen var tanken att utveckla ett häfte som barnet tillsammans med en vårdnadshavare skulle skapa. Tanken med häftet var att stärka barnets delaktighet och att öka kunskapen om barnet och dess hörselnedsättning hos de vuxna som kommer i kontakt med barnet. I början tänkte skribenterna utveckla ett fysiskt häfte som barnet skulle kunna skapa genom att färglägga, klippa och klistra för att berätta sin berättelse om den egna hörselnedsättningen. I enlighet med Vilkkä och Airaksinen (2003, 129) sammanställdes först produktens text och sedan skrevs planeringen och genomförandet. Förordet på sidan 130 inspirerade skribenterna till att skriva en inledning till anvisningarna som inleder läsaren på ämnet och beskriver barnets delaktighet i användandet av produkten. (Vilkkä & Airaksinen, 2003, 130).

Relativt snabbt blev det klart att produkten kommer att delas in i en del för barnet och en del för de vuxna som kommer i kontakt med barnet. Barnets del handlar om att stärka delaktigheten då barnet själv får berätta om sin hörselnedsättning och vad allt det innebär. Vuxendelen skulle bestå av en samling tips och idéer för att de ska kunna stöda barnet med hörselnedsättning. I samband med detta uppstod idén av att göra häftet virtuellt. Digitaliseringens roll i dagens samhälle påverkade detta beslut. Skribenterna ansåg även att det är lättare att dela med sig av häftet då det är virtuellt eftersom det kan skickas till exempel via email. Då processen framskred kom gruppen överens om att göra anvisningar till häftet

om barnet. Samtidigt utvecklades vuxendelen till en broschyr med information om vad som bör tas i beaktande vid kontakt med barn med hörselnedsättning.

Vid produktutvecklingens början kodades de enskilda styckena i teorin i arbetet i förhållande till relevansen i broschyren ”Stöd barnet med hörselnedsättning – viktiga saker att ta i beaktande”. Efter kodningen sammanställdes meningar som tangerade samma tema och utgående från detta uppstod fyra huvudkategorier; tidig insats, samspel, språkutveckling och delaktighet. Då huvudkategorierna stod klara skrevs meningarna ihop till en sammanhängande text. Skribenterna gjorde en prototyp på broschyren och valde i samband med det att lyfta fram akustiken som en skild del.

Vid utvecklingen av anvisningarna för barnets digitala bok, kodades först styckena i arbetet. Kodningen resulterade i åtta teman som kan ingå i barnets digitala bok. De stycken som inte sågs som direkt användbara i den digitala boken användes i förorden. I början skrevs endast anvisningar, men sedan utvecklades anvisningarna genom exempel och kort fakta om varför varje punkt är viktig. I anvisningarna infogades bilder över hur applikationen fungerar samt för att ge råd åt den vuxna hur sidorna i boken kan utformas.

3.4 Etisk diskussion och tillförlitlighet

Etisk reflektion är en av de viktigaste delarna i förberedandet och utförandet av forskningsprojektet (Svärd & Andersson, 2008, 247). Det har förts en diskussion om påverkan av deltagaren som besitter tidigare kunskap samt egna erfarenheter av hörselnedsättning. Deltagaren tog upp frågan om skribenterna anser att de styrs för mycket av henne. Enhetligt anser gruppen att de kan uttrycka sina åsikter och tänka fritt i arbetsprocessen. Diskussion om ansvarsfördelning förekom redan i ett tidigt skede i processen. Under hela arbetet har det förts en öppen diskussion om problem och oklarheter för att stärka gruppdynamiken samt för att utveckla idéer. Hela arbetet har präglats av tankar om barn som starka individer som har potential och förutsättningar för ett gott liv.

ETENE's publikation ”Barn- och ungdomsetik inom social- och hälsovården” har tagits i beaktande. I enlighet med publikationens ord om barnet som expert på sitt eget liv, är även skribenterna av samma åsikt. I arbetet lyfts barnets rätt att uttrycka sina åsikter upp, vilket även framhålls i ETENE's publikation. Detta anses stärka barnets delaktighet. Vuxna ska fatta beslut för barnets bästa utgående från barnets perspektiv. Endast genom att lyssna på barnet kan barnets åsikter tas i beaktande och det är viktigt att barnet är delaktigt och tryggt i sin omgivning. En förutsättning för detta är att barnet är villigt att dela med sig och att en

vuxen är villig att lyssna. (Riksomfattande etiska delegationen inom social- och hälsovården ETENE, 2014, 11)

Gruppen som helhet var från början enhetligt överens om att se barnet som aktör, det vill säga att ett barn är delaktigt, kompetent, aktivt och skapar sina egna strategier för att utvecklas och bemöta olika situationer i vardagen. Det här har tagits i beaktande och reflekterats kring under hela arbetsprocessen. I arbetet har FN:s konvention om barnets rättigheter och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning tagits i beaktande. Genomgående i hela arbetet har målet varit att sträva efter barnets bästa, oberoende av vilka resurser och livsvillkor barnet har. Genom hela arbetsprocessen har lagen om service och stöd på grund av handikapp (3.4.1987/380) haft i åtanke. Enligt §1 är ett syfte med lagen att ”främja de handikappades förutsättningar att leva och vara verksamma som jämbördiga medlemmar av samhället”. Detta överensstämmer med skribenternas syn på ämnet.

Gruppens grundinställning är att alla barn ska ses som individer med utvecklingspotential och som starka individer kapabla till att möta såväl motgångar som framgångar. I arbetet har samspelet mellan samhället och individen uppmärksamats för att visa vikten av att välja relevanta åtgärder och stödinsatser för det individuella barnet och dess familj. Genom arbetet vill skribenterna ge förutsättningar för barnets lika värde och självbestämmanderätt, samt uppmana omgivningen att se barnet framom funktionsnedsättningen.

I arbetet har forskningsetiska delegationens kriterier kring god vetenskaplig praxis, tillförlitlighet och etisk hållbarhet tagits i beaktande (Forskningsetiska delegationen, 2012, 18). Detta genom att använda datainsamlingsmetoder, analysmetoder och presenterat resultaten enligt ovanstående kriterier. I arbetet har andra forskares arbeten och resultat respekterats genom korrekta källhänvisningar, samt diskussion angående eventuella tolkningar inom gruppen. Genom skrivprocessen, insamlingsprocessen samt vid resultatredovisningen har noggrannhet varit av stor betydelse.

I examensarbetet samlades information om människors hörselnedsättning och dess påverkan i deras liv och hälsa. Skribenterna har ett ansvar för hur de använder informationen. I alla faser av forskningsarbetet fanns det många etiska överväganden att göra, till exempel val av forskningsproblem, utformandet av produktidén och publicering av resultat. Andersson och Swärd (2008, 242) menar att forskaren kan välja benämning och kategorisering för att beskriva gruppen. Efter diskussion bestämdes att vissa typer av begrepp skulle användas som till exempel hörselnedsatta barn vilket enligt skribenterna även omfattar begreppet

hörselskada. Ett annat exempel är benämningen barnet som aktör, som motiverades i inledningen, med vilket avses ett barn som är delaktigt, kompetent och som aktivt kan påverka sin egen inläring och omgivning utgående från sina egna förutsättningar och resurser. Fortlöpande genom arbetet används dessutom benämningen vårdnadshavare istället för föräldrar, på grund av den mångfald som förekommer i dagens familjestrukturer. Att använda olika begrepp på en grupp, kategori eller fenomen är att ta ett ställningstagande med en rad komplikationer av etisk karaktär, något som forskare bör diskutera och förhålla sig till.

Andersson och Swärd (2008, 247) menar även att i den process där forskningen omvandlas till text, det vill säga i detta fall examensarbetet, ingår det att ifrågasätta det uppenbara och att ifrågasätta om det finns ett annat sätt att se på verkligheten. Som tidigare nämnts i metodkapitlet har skribenterna etiskt och ansvarsfullt valt material. För att granska det kritiska tänkandet, analysförmågan, bedömningar och den egna etiska medvetenheten har materialet och den producerade texten samt resultatet analyserats i flera omgångar.

Tillförlitligheten i rapporten hänger ihop med hur noga arbetet är utfört. Då data upprepar sig i arbetet är reliabiliteten hög. Validiteten stärks om rapporten behandlar det som angetts som syfte. För att minska risken för att ställa fel frågor använder forskaren sig av operationalisering, det vill säga vänder och vrider på frågorna så att de inte kan misstolkas och ge missvisande data. Här redovisas även om det går att dra en slutsats av rapportens resultat. (Stockholm Universitet, 2019; Körner & Wahlgren, 2012, 23-25). Arbetet har utförts noggrant och rapporten besvarar frågeställningarna och syftet, vilket stärker validiteten och reliabiliteten.

Ett etiskt övervägande gjordes vid utvecklingen av anvisningarna för barnets digitala bok då skribenterna valde att använda sig av en gratis version för applikationen Book Creator. Detta gjordes med avseende för olika socioekonomiska grupperingar i samhället. Valet leder på så vis till att en bredare målgrupp får möjlighet att använda sig av produkten. Ett annat etiskt övervägande var att göra produkten personligt inriktad. Detta eftersom gruppen på så sätt förväntar sig en djupare reflektion hos läsaren till skillnad från om broschyren var mer allmänt inriktad. Förhoppningen är att då läsaren berörs på ett djupare plan förstärks chanserna för engagemang till handling för barnets bästa.

I kapitlet ”Delaktighet hos barn med funktionsnedsättning” beskrivs vikten av mobbningsförebyggande åtgärder för att barn med funktionsnedsättningar ska kunna inkluderas och vara delaktiga. Skribenterna har erfarenhet av att mobbning oftast sker på

grund av okunskap och brist på förståelse och ser således anvisningarna för barnets digitala bok som ett bra exempel på en förebyggande åtgärd i och med att den ökar kunskap om barnet i dess omgivning.

En aspekt som under arbetets gång har reflekterats kring är hur vårdnadshavare till barn med hörselnedsättningar ska ha möjlighet att ta bra beslut trots bristfällig kunskap om hur besluten påverkar barnets framtid. För att skapa goda förutsättningar för barnets liv hoppas skribenterna att det i framtiden ska finnas tillräcklig information och tillräckliga stödinsatser för att vårdnadshavarna ska kunna fatta beslut baserade på fakta.

Funktionsnedsatta i dagens samhälle bemöts sämre än samhällets allmänna uppfattning. Gruppen anser att det fortfarande finns mycket arbete kvar för att delaktiggöra och jämställa funktionsnedsatta personer i samhället. Genom förebyggande arbete och tidiga insatser bland hörselnedsatta barn kunde samhället inte bara spara in på ekonomiska resurser utan även på familjers motgångar och svårigheter. Delaktighet, språk och kommunikation är förutsättningar för att barnet ska kunna fullfölja sin läroplikt. Detta leder eventuellt till utbildning samt en plats på arbetsmarknaden som i sin tur utvecklar barnet till en bidragande, inkluderad samhällelig medborgare.

4 Barnets kommunikation

I kapitlet barnets kommunikation lyfts förutsättningar och hinder fram för kommunikation bland barn med hörselnedsättningar. Viktiga förutsättningar och hinder är barnets språk- och hörselutveckling, hur språkutvecklingen kan stödas, samt eventuella språksvårigheter som kan uppstå. Språksvårigheter lyfts fram eftersom studier har visat att barn med hörselnedsättningar ofta har ett sämre ordförråd och ett begränsat tal- och skriftspråk. Skribenterna lyfter fram tvåspråkighet bland barn med hörselnedsättning och hur de bör bemötas. Både hörselsinnet och synsinnet har en central roll i kommunikationen, som vid behov kan kompletteras med teckenspråk eller alternativ och kompletterande kommunikation. Tillräckliga språkkunskaper behövs för att bli förstörd samtidigt som de behövs för att förstå det som andra försöker berätta för dig. Kommunikation är väsentligt för att barnet ska bli hört och sett, kunna samspela med andra och vara delaktigt i sin vardag.

4.1 Barnets tidiga hörselutveckling

Under fostertiden pågår en betydande utveckling av hörselsinnet hos barn. Hörselorganet börjar utvecklas redan i den 20:e fosterveckan. Fostervattnet för ljud till innerörat, hörselorganet reagerar och nervsignaler går vidare till hjärnan. På så sätt utvecklas hörselbanorna samt delar av hjärnan som uppfattar och analyserar ljudsignaler. Det är viktigt att förstå att hörsel är mer än kommunikation och att det handlar om att känna igen ljud i omgivningen. Forskning visar att det nyfödda barnet under de första veckorna lär sig känna igen röster av sina närmaste. Under de två första åren lär sig barnet sitt modersmål, vilket är en referens för andra språk det lär sig senare i livet. (Konradsson, 2011, 64-65).

Vid medfödd hörselnedsättning är det ofta frågan om skador på olika celler i hörselorganet. Om cellerna inte fungerar förmedlas inte signaler till hörselnerven och hjärnstammen. Enligt Konradsson (2011, 64) är hörselorganets stimulering av nervsystemet en förutsättning för att hörselsinnet ska utvecklas normalt. Även om utvecklingen under fosterstadiet gått förlorat är det av stor vikt att så tidigt som möjligt upptäcka och behandla medfödda hörselskador. Konradsson menar att det är av avgörande betydelse att barn behandlas för sin hörselnedsättning före sex månaders ålder, för att barnets hörselutveckling inte ska avvika för mycket från den normala. Barnets hörselnedsättning stöds genom att förse barnet med en hörapparat eller någon annan form av hörselteknisk utrustning. (Konradsson, 2011, 64-65).

4.2 Barnets tidiga språkutveckling

Kommunikationsbehovet är grundläggande för alla människor och kan ske med ord, kroppsspråk, mimik, blickar och gester. Samspelet och vad som sker under samspelet bör vara i fokus och inte kommunikationssättet. (Heister Trygg, et al., 2009, 7-8). Barnets språkliga utveckling sker i samspel med personer i dess omgivning. Inledningsvis är språket icke-verbalt och kommunikationen sker med hjälp av kroppsspråket. Barnet samlar på sig ord under en lång tidsperiod men använder endast ett fåtal ord när barnet börjar kommunicera muntligt. Ju äldre barnet blir desto längre meningar skapar det. När barnet har förmåga att bygga meningar börjar barnet leka med språket, till exempel genom att rimma. Barnet utvecklar sitt språk livet ut och lär sig hurtant språk som används bäst i olika sammanhang och sociala miljöer. (Wandin, 2012, 279-280).

Barn bör stimuleras till språklig utveckling och språk utvecklas när barn vistas i en språkligt lärande miljö. Att läsa högt stöder barnets språkutveckling och det bör finnas rum för diskussion under högläsningen. Den språkliga utvecklingen är individuell och tar tid, därför

är det viktigt att ha tålmod och låta barn utvecklas i sin egen takt. Samtal är centralt för en god språkutveckling. Vuxna ska fylla på språket för barnet, ställa frågor, ta barnets frågor på allvar och uppmuntra till öppen diskussion. (Svensson, 2012, 29, 33).

Personer med tal- och språksvårigheter behöver stöd vid kommunikationen med hjälp av alternativ och kompletterande kommunikation (AKK). Vid val av AKK bör BRO-modellen tas i beaktande, det vill säga brukaren, redskapen och omgivningen. För att kunna använda sig av AKK bör användaren besitta vissa förmågor och färdigheter, som till exempel språkliga, motoriska, sociala, kommunikativa och kognitiva. (Heister Trygg, et al., 2009, 8,14). Kommunikationssättet som passar individen påverkas av individuella faktorer, faktorer i de olika kommunikationssätten samt inläringen och miljön (Heister Trygg, et al., 2009, 57-58).

Alternativ och kompletterande kommunikation kan delas in i två kategorier: grafisk alternativ och kompletterande kommunikation (GAKK) och tecken som alternativ och kompletterande kommunikation (TAKK). GAKK innebär kommunikation med hjälp av grafiska och visuella hjälpmedel som konkreta föremål, fotografier, bilder, pictogram, bliss, bokstäver och skriftspråk (Heister Trygg, 2005, 17). TAKK är en form av teckenkommunikation som används vid kommunikation med hörande personer i alla åldrar (Heister Trygg, 2010, 12).

Tvåspråkighet för personer med hörselnedsättning och döva innebär att klara av och även att utvecklas med två språk, teckenspråk och modersmål. Tvåspråkigheten innefattar allt från att använda och utveckla sin förmåga att använda teckenspråk, till att tala, läsa, skriva och kunna uppleva litteratur, film och teater på båda språken. Att som döv eller hörselnedsatt kunna fungera med denna tvåspråkighet innefattar användande av båda språken. Det här för att kunna kommunicera med omgivningen, påverka sin egen situation, söka ny kunskap och ha möjlighet att utveckla sin personlighet. (Roos & Fischbein, 2006, 26).

4.3 Bemötande av barn med hörselnedsättning

Vid bemötandet av döva personer eller personer med hörselnedsättning finns det två ytterligheter, ett auditivt perspektiv och ett visuellt perspektiv. Dessa två perspektiv handlar om den språkliga utvecklingen hos barnet mera än om kunskapen att kunna kommunicera. Perspektiven blir beskrivna här på ett ganska extremt sätt, men för en person med en hörselnedsättning innehåller verkligheten båda synsätten. Ett barn befinner sig nästan aldrig helt i ett visst perspektiv utan i både det auditiva och det visuella, beroende av sammanhang

och situation. Det är viktigt att ha kunskap om båda perspektiven för att kunna analysera barnets delaktighet i gruppen, hur barnet blir bemött, miljöns påverkan och de professionellas kompetens, samt språkliga samband. Varken det auditiva perspektivet eller det visuella perspektivet kan ersätta varandra utan det måste alltid tas hänsyn till båda två. (Roos & Fischbein, 2006, 17-19).

Det auditiva perspektivet på döva barn eller barn med hörselnedsättning utgår ifrån att kommunikation med barnets omgivning ska ske genom tal. Barnet menas kunna ha möjlighet till att till exempel ha en hörapparat så att barnet kommunicerar med sin omgivning muntligt. Personer i barnets omgivning uppmanas till att kommunicera muntligt med barnet framom att använda teckenspråk eftersom barnet antas ha talsvårigheter. Barnet blir placerat i grupper med normalhörande barn för att motiveras och förstå behovet av att kommunicera muntligt. Många barn med cochlear implantat blir opererade och de ska träna på sitt talspråk. Med åtgärden eftersträvas att barnet ska kunna få en utbildning som ger möjlighet att kommunicera i samhället. (Roos & Fischbein, 2006, 17-18). Enligt Huttunen och Välimaa (2012, 188) såg vårdnadshavarna, till barn med hörselnedsättning, många förbättringar i barnets liv efter insättningen av cochlear implantat. Cochlear implantat (CI) är en apparat som är till för personer med en svår hörselnedsättning samt för dem som är helt döva. Detta implantat används av många döva barn och ges vid tidigast 12 månaders ålder. För att ett cochlear implantat ska fungera på bästa möjliga sätt bör man utöver barnets ålder också ta hänsyn till om barnet har andra funktionsnedsättningar samt se till att familjen involveras. (Davenport & Alber-Morgan, 2016, 42-43)

Efter insättningen av cochlear implantatet fick barnet ett bättre självförtroende, en bättre förmåga att kommunicera och samspeja med personer i sin omgivning samt blev lugnare och kunde njuta av omgivningens ljud. Hela familjens livskvalitet förbättrades. Majoriteten av upplevelserna var positiva men det fanns även negativa upplevelser hos vårdnadshavarna. De negativa upplevelserna innefattade för det mesta habilitering och skötsel av implantatet. Vårdnadshavarna uppfattade i vissa fall att barnet inte ville använda sig av hörapparaten och en del barn var även rädda för den. (Huttunen & Välimaa, 2012, 188).

Det andra perspektivet, det visuella perspektivet, utgår från att barnet är en visuell individ. Med det visuella perspektivet menas att barnet inte kommer att kunna utvecklas i omgivningen om barnet inte använder teckenspråk. Barnet blir satt i grupper där det används teckenspråk på grund av sin hörselnedsättning, för att få möjlighet att kommunicera på andra sätt. Risker med de tidigare nämnda synsätten är att barnets språkliga behov inte märks

eftersom det jobbas så hårt på att få barnen inkluderade i omgivningen och ibland går vårdnadshavarnas och de professionellas behov före barnets. Ett barn som bemöts utgående från det auditiva perspektivet och har talsvårigheter kan gå miste om flera år av språkligt utbyte med andra barn. Då ett barn bemöts utgående från det visuella perspektivet löper barnet risk för att inte utveckla en ordentlig talförmåga för att kunna fungera i olika sammanhang på majoritetens villkor. Problematiken är beroende av aktören och ur vilket perspektiv barnet observeras. (Roos & Fischbein, 2006, 18-19).

4.4 Barnets sociala samspel med omgivningen

De sociala färdigheterna hos barn med hörselnedsättning påverkas av kommunikationssättet och språkutvecklingen. Hörselnedsättning i sig är en riskfaktor i och med att den sociala kompetensen hos hörselnedsatta barn ofta är svagare än hos barn med normal hörsel. För att inte utsätta barnet för ytterligare en riskfaktor behöver barnet få modeller för språk, relationer och socialt samspel. (Sume, 2016, 202).

Det är inte bara samspelet med vuxna som är viktigt för barnet utan även samspelet med andra barn. Dock kommer samspelet barn emellan att vara påverkat av varje barns första samspel med deras omsorgsperson. Att ha bra relationer med barn i samma ålder är betydelsefullt för senare anpassning till samhället samt familje- och arbetsliv. En av förutsättningarna för att barn ska få en bra barndom är att det kan vara delaktigt i positiva samspel tillsammans med andra barn. Det är ofta först på daghemmet som barnet kommer i regelbunden kontakt med andra barn, vilket gör att daghemmet blir den plats där barnet får de grundläggande erfarenheterna av att umgås med barn i samma ålder. (Askland & Sataøen, 2014, 70–71).

Vikten av interaktion med jämnåriga ökar då barnet växer. Genom interaktion med andra barn tränas och inövas sociala färdigheter då de använder sig av turtagning, fantasi och förhandlande av regler och konflikter. Barnet lär sig samtidigt att hantera känslor genom att uppfatta andra barns känslor och bemöta känslorna på rätt sätt. I grupper där barn får välja lekkamrat blir barn med språkliga svårigheter oftast inte valda först, och riskerar således att bli avvisade och utan uppmärksamhet vilket i sin tur kan placera barnet i en riskgrupp. Detta resulterar i att barnet med språkliga svårigheter inte har samma möjligheter att träna sina sociala färdigheter som jämnåriga barn. Barnets förmåga att följa ett annat barns tankegång samt att förstå dess känslor och avseenden påverkas ifall språket är svagt. Ytterligare kan ett barns sociala färdigheter ofta uppfattas fel, eftersom omgivningens ljud kan försvåra barnets

förmåga att följa en konversation och kan således ses som annorlunda. (Sume, 2016, 205–206).

4.5 Språksvårigheter hos barn med hörselnedsättning

Anna Kiviniemi-Pulli har gjort en forskning vars syfte var att undersöka berättarförmågor hos 4–6 åriga barn med hörapparater. De här barnen jämfördes med normalhörande barn i samma ålder. Barnen fick som uppgift att skapa en egen berättelse och att återberätta en annan berättelse. Berättelserna bedömdes utgående från innehållet, språket och strukturen. (Kiviniemi-Pulli, 2014, 17).

Barn med hörselnedsättning hade mindre mängd innehåll i sina berättelser i jämförelse med normalhörande barn. Forskningen visar att barn med hörselnedsättning använde sig av färre ord, hade en enklare meningsbyggnad och mindre variation i ordvalet i berättelserna än normalhörande barn. Att återberätta och att besvara frågorna gällande berättelserna klarade hörselnedsatta barn lite bättre än de normalhörande barnen. (Kiviniemi-Pulli, 2014, 25-35).

Många barn, ungefär hälften av alla barn med hörselnedsättningar, har språkliga svårigheter. Hörselnedsatta barn använder sig av blicken för att kompensera för de språkliga svårigheterna, dessa är individuella och stöds bäst genom mångprofessionellt samarbete för att stöda det enskilda barnet. Vid språksvårigheter bör logopedisk hjälp fås för att förbättra barnets individuella muntliga språkförmåga och ordförråd. Goda muntliga språkfärdigheter förebygger läs- och skrivsvårigheter. Allt detta bör tas i beaktande inom småbarnspedagogiken. Omgivningen bemöter ofta hörselnedsatta barn som inte har språkliga svårigheter på samma sätt som de barn med hörselnedsättning som har språkliga svårigheter. Det här innebär bland annat lägre krav, färre utmaningar och ett simplificerat språkbruk för barnen utan språkliga svårigheter. Inom pedagogiken bör både professionella och barn känna till och använda sig av andra kommunikationssätt än endast muntligt språkbruk. (Sandgren, 2013, 10).

5 En inkluderande miljö för barnet

En hörselnedsättning kan uppstå redan innan barnet är fött, men den kan också uppstå i ett senare skede i livet. Därför bör vuxna vara medvetna om vad som orsakar hörselnedsättningar och hur de kan stöda hörselnedsatta barn till att känna sig mera inkluderade och delaktiga. Det är viktigt att hörselnedsatta barn bemöts så att deras resurser

kan användas på bästa sätt. En trygg och gynnsam omgivning för barnet innebär en trygg anknytning och goda hem- och familjeförhållanden. För att hörselnedsatta barn ska kunna använda sina resurser på bästa sätt bör ljudmiljön vara god.

5.1 Orsaker till hörselnedsättning

Hörselnedsättningar som uppstår vid födseln är antingen påverkade av genetiska faktorer eller av andra faktorer. Ungefär 25 % av hörselnedsättningarna uppstår av icke-genetiska faktorer. Orsaker till detta kan vara för tidig födsel eller för låg vikt eller skador vid födseln, mammans intag av alkohol eller droger under graviditeten, samt diabetes. Hörselnedsättningar påverkade av genetiska faktorer uppgår till mer än 50 % och upptäcks antingen vid födseln eller senare i livet. Att barnet föds med en hörselnedsättning kommer ofta som en chock för vårdnadshavarna eftersom de i många fall inte vet om att de är bärare av genen, detta gäller i cirka 70 % av fallen. Hörselnedsättningar som uppstår efter födseln kan uppkomma när som helst i en persons liv, som ett resultat av en sjukdom eller skada. Vanliga risker för att småbarn kan få en hörselnedsättning är öroninfektioner, skadliga mediciner för örat, förkylningar, huvudskador eller hög ljudnivå. (American Speech-Language-Hearing Association, 2015).

5.2 Familjens roll i det hörselnedsatta barnets liv

Oberoende av när och hur en vårdnadshavare får reda på att deras barn har en hörselnedsättning eller är dövt, brukar det väcka starka känslor hos hörande vårdnadshavare. Young (2018, 61) hänvisar Kurtzer- White & Luterman och Luterman att vanliga reaktioner är sorg, förlust och kris, till exempel förlust av sina framtidsplaner och drömmar för barnet. Vidare refererar (Young, 2018, 61) till Giddens att när ett barn föds dövt eller med en hörselnedsättning uppstår en helt ny och ovan situation för vårdnadshavarna. Young refererar Sutherland, Griggs, Young, samt Young och Rogers att få hörande vet hur det är att växa upp och leva som döv eller hörselnedsatt, därför kan det vara svårt att hitta relevant information om ämnet, ändå förväntas vårdnadshavarna ha förutsättningar att fatta beslut för barnets bästa i just den livssituationen. De här besluten kan vara komplicerade och kan vara avgörande för barnets fortsatta liv. Det är naturligt att vårdnadshavare till ett barn med hörselnedsättning reflekterar över barnets språkutveckling, sociala liv och utbildning under barnets uppväxt. (Young, 2018, 64).

Young (2018, 62) refererar Young & Tattersall att vårdnadshavare som har döva eller hörselnedsatta barn har unika långsiktiga utmaningar framför sig som kan orsaka större risk för förhöjda nivåer av föräldrastress. Young & Tattersall menar att familjens anpassningsförmåga till de olika utmaningarna förknippade med barnets hörselnedsättning påverkas av familjens personliga och sociala förmåga att hantera denna stress och dessa utmaningar (Young, 2018, 62). Hörande vårdnadshavare till döva barn tvingas ta beslut om både språk och utbildning. Annat som hörande vårdnadshavare till barn med funktionedsättning måste reflektera över är sina egna uppfattningar och förståelse av dövhet språk, identitet och kultur. (Young, 2018, 67).

5.3 Den tidiga anknytningens betydelse

En bra och trygg anknytning under barnets första levnadsår är avgörande för hela livet och för hur personen kommer att kunna knyta an till andra personer senare i livet. En separation från barnets omsorgspersoner under barnets tre första levnadsår som varar längre än några veckor eller månader, kan skapa problem längre fram i livet, till exempel vid skapandet av djupa relationer med andra människor. I spädbarns- och småbarnsåldern handlar anknytningen om att skapa starka band till nära omsorgspersoner som exempelvis mamma och pappa. Anknytning kan ses som en relationsprocess där i synnerhet tre faktorer är viktiga: omsorgspersonernas sensitivitet inför barnets emotionella uttryck, omsorgspersonernas egna erfarenheter från deras barndom, samt barnets temperament. Vilken självbild barnet kommer att ha är beroende av hurudant emotionellt stöd barnets omsorgspersoner har visat. Kvaliteten i anknytningsstilen är beroende av omsorgspersonernas mentala inriktning i ett längre samspel mellan ett litet barn och en omsorgsperson. Inställningen eller inriktningen handlar om att omsorgspersonen måste ha kunskap om och kunna leva sig in i barnets känslor, tankar och avsikter. Det är även viktigt att finnas där för barnet, samspela med det och kunna trösta barnet när det är ledset. Omsorgspersonens anknytning till sitt barn är ofta beroende av hur personen själv knöt an till sina egna vårdnadshavare, det är alltså något som följer med i generationerna. Om ett barn redan från spädbarnsåldern får en trygg anknytning kommer barnet även att uppfatta sig som en person som kan hjälpa sig själv, men som också kan ta emot hjälp av andra vid behov. (Askland & Sataøen, 2014, 61-67).

5.4 Delaktighet hos barn med funktionsnedsättning

De professionella och övriga vuxna i barnets omgivning ska vara lyhörda och bör kunna stöda och kommunicera med barnet enligt dess individuella behov. Det kan hända att familjen behöver stöd i att interagera, kommunicera, stöda och delaktiggöra barnet i familjens vardag. (Ahonen, et al., 2018, 1, 4).

Nordlund-Spiby et al. (2019, 1, 7) och Ahonen et al. (2018, 4) framhåller att alla barn är viktiga, olika, har rätt till en bra och trygg uppväxt där de kan bli uppskattade och får vara delaktiga i vardagen, samt influera val som inverkar på dem själva. Barn med funktionsnedsättningar ska ses som människor utgående från deras personlighet och egenskaper och inte utifrån sin funktionsnedsättning (Ahonen, et al., 2018, 3; Ahola & Pollari, 2018, 6; Nordlund-Spiby, et al., 2019, 7). Barn med funktionsnedsättning ska kunna göra sig hörda och förstådda på sitt eget modersmål och familjen ska få de individuella stöd de behöver, utgående från barnets bästa. (Nordlund-Spiby, et al., 2019, 7).

Barn som har en funktionsnedsättning har samma behov som andra barn till delaktighet, nära relationer till exempel familj och vänner, vård och omsorg, samt stöd för att utvecklas enligt barnets individuella behov. Barn är aktiva aktörer i sina egna liv, på samma sätt som personer med funktionsnedsättningar är aktörer som påverkar sina liv. (Ahola & Pollari, 2018, 2,6). Då barn kan påverka väsentliga saker som berör barnet själv i vardagen, så är det är frågan om delaktighet. En annan sak som inverkar på barnens delaktighet är samhällets barnsyn, samt ifall de vuxna hör barnen. (Ahonen, et al., 2018, 1). De professionella bör arbeta med förebyggande åtgärder så att mobbning av barn med funktionsnedsättningar försvinner, så att barn med funktionsnedsättning kan inkluderas och vara delaktiga. (Nordlund-Spiby, et al., 2019, 7).

5.5 Ljudmiljöns inverkan på barnet med hörselnedsättning

Om akustiken i ett rum är god är det lätt för ett barn med hörselnedsättning att lyssna, men tyvärr är det sällan så. Om barnet inte hör ordentligt kommer det att bli tröttsamt för honom eller henne att lyssna, vilket i sin tur bidrar till att förmågan att ta till sig ny information snabbt försvagas. Störningar i barns lyssnande påverkas av människor och bland annat av omgivningens egenskaper, så som hur lokalen är konstruerad, samt ytornas material. (Rasa, u.d.).

Den akustiska störning som förekommer mest är för lång efterklangstid, det vill säga ljud som reflekteras från väggar, tak och golv i ett utrymme. Ett bra exempel är i rum där det ekar, då täcks de svagare ljuden av efterklngen från de starkare ljuden och all information går inte fram till barnet med hörselnedsättning. Efterklang gör att ljudet blandas och det blir svårt för barnet att höra. Hur länge efterklngen varar är beroende av rummets storlek och form, samt av ytor och inredningsmaterial. Hårda och släta ytor som till exempel betongskivor och byggnadsskivor gör att efterklangstiden förlängs. Detta kan dock åtgärdas genom att tapetsera sådana ytor med material som dämpar ljudet, till exempel akustikskivor. Andra alternativ kan vara att fylla rummet med möbler och mattor som fångar upp ljudet. (Rasa, u.d.).

Bakgrundsbuller är även en störande akustisk faktor som kan komma exempelvis från trafik utanför eller ljud från olika apparater. Ju starkare bakgrundsbullret är, desto mer kommer det att störa. Det besvärligaste för ett barn med en hörselnedsättning är då flera personer i näromgivningen pratar samtidigt. Om ljudnivån hålls på en låg nivå till exempel på daghemmet, har barnet möjlighet att fortsätta tala med sin kamrat, men så fort ljudet höjs blir det svårare att uppfatta vad den andra säger. Om det i daghemsgruppen finns ett hörselnedsatt barn bör miljön tas i beaktande så att det barnet och dess grupp får arbeta i ett avlägset rum där det är tyst och ljudet från de andra grupperna inte stör. (Rasa, u.d.).

6 Resultat och analys

Examensarbetets resultat presenteras utgående ifrån arbetets teoridel, som består av det skribenterna har kommit fram till genom en litteraturoversikt. Genom en modifierad kvalitativ innehållsanalys har teman framkommit som baserar sig på arbetes syfte och frågeställningar. Dessa teman är barnets kommunikation och en inkluderande miljö för barnet. De vuxnas roll i stödandet av det hörselnedsatta barnet framhålls även i resultatredovisningen. Samtliga teman i resultatdelen besvarar gemensamt examensarbetets syfte och frågeställningar.

6.1 Analys av ”Barnets kommunikation”

Barnets kommunikation påverkas av språk-och hörselutvecklingen, stöd och eventuella svårigheter i språket. Studier har visat att många barn med hörselnedsättningar ofta har språksvårigheter, vilket i sin tur påverkar samspelet. Förståelse för att hörsel är mer än kommunikation och att det handlar om att känna igen ljud i omgivningen är viktigt.

Tvåspråkighet bland barn med hörselnedsättning bör uppmuntras med tanke på kommunikation, delaktighet och utveckling av barnets personlighet. Hörselnedsatta barns kommunikation kan vid behov kompletteras med teckenspråk eller alternativ och kompletterande kommunikation. En förutsättning för att använda alternativ och kompletterande kommunikation är bland annat motoriska, kognitiva och språkliga färdigheter. Barnet går miste om samspel och delaktighet i sin vardag då kommunikationen inte fungerar. Detta i sin tur ökar risken för att barnet inte blir hört och sett.

I mötet med det hörselnedsatta barnet är det viktigt att ha ett helhetsperspektiv där barnets individuella behov och förutsättningar tas i beaktande. En tidig diagnos och insats i form av individuellt stöd är av stor betydelse för barnets fortsatta utveckling. Kommunikation är ett grundläggande behov för alla individer och kan ske på många olika sätt. I barnets kommunikation är det samspelet som är centralt medan val av kommunikationssätt är av mindre betydelse. Den språkliga utvecklingen hos barnet förverkligas och stimuleras genom interaktion med en språkrik omgivning.

Hörselnedsatta barn ska bemötas både auditivt och visuellt. De behöver få modeller och förebilder för språk, relationer och samspel. Då barnet blir äldre, blir interaktionen med jämnåriga viktigare. Den språkliga utvecklingen är en individuell och tidskrävande process, därför måste barnet få utrymme att utvecklas i egen takt. Vuxnas samarbete förstärker den språkliga utvecklingen, vilket i sin tur förebygger läs- och skrivsvårigheter hos barnet.

6.2 Analys av ”En inkluderande miljö för barnet”

Förståelse för hur hörselnedsättningar uppstår är väsentligt för att på bästa sätt kunna förebygga dem. Barnets resurser bör användas på bästa sätt och detta görs genom kunskap och rätt bemötande. Det är även betydelsefullt att kunna stöda och kommunicera med barnet enligt dess individuella behov. Ett barn med hörselnedsättningar har samma grundläggande behov som vilket annat barn som helst.

Familjens kapacitet att anpassa sig till den nya livssituationen är individuell och därför behöver stödåtgärderna anpassas därefter. En god självkänsla har sin grund i en trygg anknytning, vilket i sin tur innebär att barnet har förmåga att hjälpa sig själv och ta emot hjälp av andra. En trygg anknytning, god kommunikation och goda familjeförhållanden är förutsättningar för trygghetskänslan hos det hörselnedsatta barnet.

För att barnet ska vara delaktigt krävs det att vuxna lyssnar på barnet och ser barnet som en resursstark aktör och inte som ett barn med funktionsnedsättning. En rättighet hos barnet är att genom kommunikation vara delaktig i beslut som inverkar på dess liv och denna delaktighet stärks då vuxna ger möjlighet för barnet att göra sig hört.

Barnets koncentrationsförmåga och förmåga att ta emot ny information påverkas av ljudmiljön. Exempel på vad som stör ett barn är olika former av bakgrundsbuller, lång efterklangstid och då flera personer i näromgivningen pratar samtidigt. Det är viktigt att hålla ljudnivån på en låg nivå, samt att ha förståelse för att ljudmiljön påverkar det hörselnedsatta barnet i stor utsträckning.

6.3 Broschyren ”Stöd barnet med hörselnedsättning- viktiga saker att ta i beaktande”

Examensarbetet har resulterat i en broschyr (bilaga 5), ”Stöd barnet med hörselnedsättning- viktiga saker att ta i beaktande”. Broschyrens syfte är att öka kunskap om hur personer i det hörselnedsatta barnets omgivning kan stöda barnet. Samtliga teoridelar presenteras i broschyrens innehåll trots att strukturen är modifierad. Innehållet i broschyren sammanfattar de olika teoridelarna i arbetet i form av fem huvudrubriker; Familjens roll, Språkutveckling, Ljudmiljö, Samspel och Delaktighet. Bemötande av barnet framkommer genomgående i broschyren. Medvetenhet om de centrala delarna är viktiga för att kunna stöda det hörselnedsatta barnet ur ett omfattande perspektiv och skapa en resursstark vardag för barnet.

I broschyren under rubriken Familjens roll tas kapitel 4.1, 5.1, 5.2 och 5.3 upp och dessa behandlar till exempel känslor hos familjen som kan uppkomma då en hörselnedsättning fastställs, betydelsen av en trygg anknytning, att en hörselnedsättning inte alltid går att förutspå, vilka faktorer som kan orsaka en hörselnedsättning, betydelsen av ett tidigt ingripande.

Under rubriken Språkutvecklingen tangeras kapitel 4.2 och 4.5. Där framlyfts betydelsen av mångprofessionellt arbete för att kunna stöda det hörselnedsatta barnet och faktorer som stöder språkutvecklingen. Barn med hörselnedsättning har ofta ett sämre ordförråd och ett enklare språkbruk, vilket kan resultera i läs- och skrivsvårigheter. Den språkliga utvecklingen är individuell och tar tid.

Ljudmiljön baserar sig på kapitel 5.5 och behandlar ljudmiljöns inverkan på barnet, till exempel dess förmåga att ta till sig information. Utöver det så behandlas bakgrundsbuller

och lång efterklangstid, samt hur dessa kan förebyggas. Vuxna i det hörselnedsatta barnets omgivning bör sträva efter att hålla en så låg ljudmiljö som möjligt.

Stycket Samspel behandlar kapitlen 4.2, 4.3, 4.4 och 4.5. Där framkommer vikten av den sociala interaktionen med tanke på barnets framtida utveckling. Språksvårigheter, betydelsen av individuellt stöd, barnet som aktör, samt tvåspråkigheten poängteras. Bemötandet av barnet ur de två olika perspektiven tas även upp genom att uppmuntra vuxna till att använda både modersmål och teckenspråk vid kommunikation med barnet.

I kapitlet om delaktighet behandlas teori från kapitel 4.3, 4.5, 5.1 och 5.4. Barnets rätt till delaktighet i frågor som berör deras liv, samt vuxnas möjlighet att stöda och kommunicera enligt barnets individuella behov behandlas. Vuxnas ansvar är att lyssna på barnet och att samarbeta med övriga personer i barnets omgivning. Detta förstärker barnets interaktion, kommunikation och delaktighet.

6.4 Barnets digitala bok

Anvisningarna för barnets digitala bok (bilaga 6) ska fungera som ett redskap i vardagen. Syftet med barnets digitala bok är att stärka delaktighet samt att öka kunskap om barnets hörselnedsättning på de arenor barnet rör sig. Boken rekommenderas för barn över 3 år med tanke på utveckling och förståelse för den egna hörselnedsättningen. Naturligtvis kan boken också skapas med ett yngre barn, men ju äldre barnet blir - desto mer delaktigt blir det genom boken och utformandet av den. Skribenterna uppmanar användarna att använda barnets digitala bok i kombination med broschyren ”Stöd barnet med hörselnedsättning – viktiga saker att ta i beaktande” eftersom dessa kompletterar varandra.

I anvisningarna för barnets digitala bok finns det faktarutor för punkterna 8–15. Punkterna är producerade utgående från examensarbetets teoridel, medan resterande punkter beskriver applikationens funktioner. Faktarutorna visar tydligt kopplingen mellan anvisningarna för barnets digitala bok och teoridelen i examensarbetet. Även i förordet och genomgående i arbetet syns kopplingen till delaktigheten och barnet som aktör.

Anvisningarna ses som en utgångspunkt, men användarna av barnets digitala bok uppmanas att utveckla boken efter barnets önskemål. Kreativitet genom att fotografera, filma och spela in ljudklipp rekommenderas för att göra boken mer personlig. För att komplettera de egna bilderna rekommenderas bildbanken från papunet.net eftersom bildutbudet är mångsidigt med ritade bilder, fotografier och tecken relaterade till hörselnedsättning och vardagen.

Skribenterna råder användarna att fråga eventuella personer som syns på bilderna i barnets bok ifall de ger sitt samtycke till det.

Skribenterna poängterar vikten av barnets roll i skapandet av boken. Vuxna ska fungera som stöd för barnet under bokens utformning, speciellt uppmuntras diskussion med barnet och kreativitet. Boken ska uppdateras kontinuerligt eftersom barnets förståelse, kunskap och insikt om sin hörselnedsättning utvecklas.

Utformningen av anvisningarna utgår från Apple-produkter, men det går naturligtvis att använda sig av motsvarande applikationer som stöds av andra operativsystem. Ett exempel på en motsvarande applikation är My Picture Books. I anvisningarna för barnets digitala bok nämns att det vid användning av en motsvarande applikation ska anvisningarna 1 och 8 – 15 följas.

7 Kritisk granskning och avslutande diskussion

I kapitlet kritisk granskning och diskussion granskas arbetet i sin helhet. Fokus i arbetet ligger på barnet som aktör och det syns genomgående i arbetet. I kapitlet granskas källorna, tillförlitligheten, innehållsanalysen, validiteten, strukturen, avgränsningarna och resultatet kritiskt. Även utvecklingspotential och slutsatser diskuteras.

Syftet med arbetet var att samla information om barn med hörselnedsättning i åldern 0–6 år så att professionella kan arbeta mångprofessionellt tillsammans med familjen och andra vuxna för att skapa en resursstark vardag för barnet. Arbetets syfte besvaras genom det material och den kunskap som har erhållits under arbetsprocessen. Skribenterna anser sig ha besvarat frågeställningen ”Vilka faktorer bidrar till en resursstark vardag för ett barn med hörselnedsättning?”. I samtliga kapitel framkommer fakta som bidrar till en resursstark vardag för barnet. Skribenterna anser i synnerhet rättigheter, delaktighet, kommunikation och en inkluderande miljö som resursförstärkande faktorer i förhållande till det hörselnedsatta barnet. Frågeställningen ”Hur kan vuxna gemensamt arbeta resursorienterat tillsammans med familjen för att stärka barn med hörselnedsättning?” har besvarats i arbetet genom de centrala delarna; familjens roll, språkutveckling, bemötande, kommunikation, ljudmiljö, samspel och delaktighet. Dessa är viktiga yrkesövergripande komponenter för förståelse för samarbetet bland vuxna i det hörselnedsatta barnets omgivning.

Barn med hörselnedsättningar är ett omfattande kunskapsområde. Därav har följande val av avgränsningar gjorts: barn med hörselnedsättning och döva barn som hör med någon form

av tekniskt hjälpmedel, samt har hörande vårdnadshavare. Avgränsningarna motiveras med att denna grupp av barn är de som professionella sannolikt främst kommer att möta i sin yrkesutövning. Kunskapsområdet skulle ha blivit för omfattande ifall arbetet även skulle inkludera döva eller hörselnedsatta föräldrar. Dövkulturen berörs ytligt i arbetet och gruppen har valt att inte ta med den målgruppen mer ingående eftersom arbetet skulle blivit för omfattande. De döva har en helt egen kultur i form av speciell språklig gemenskap, historia, skolor, föreningar och aktiviteter.

Rubrikerna i arbetet har under arbetsprocessens gång bearbetats och förändrats innan de slutgiltiga rubrikerna fastställdes. Rubrikerna har gjorts övergripande och så detaljerade som möjligt för att motsvara innehållet i kapitlen. Under arbetsprocessen har arbetets olika delar flyttats för att synliggöra den röda tråden.

Källorna i arbetet är till största delen nya och aktuella och i många fall nordiska, vilket ökar arbetets tillförlitlighet. Examensarbetet har även ett antal källor som behandlar samma ämnen, vilket stärker reliabiliteten. Under litteratursökningsprocessen hade skribenterna problem att hitta sakenligt material till arbetet i artiklarna, därav beslöt de att använda sig av relevant litteratur som tangerar barn med nedsatt hörsel. Motiveringen till detta är att författarna till denna litteratur är framstående, samtida forskare inom olika områden som är relevanta för arbetet. För att säkerställa relevansen av materialet för arbetet har samtliga gruppmedlemmar läst igenom allt material och granskat källorna. En del material behandlar normalhörande barn och vuxna. Materialet ses ändå som relevant eftersom det går att koppla till barn med hörselnedsättningar. Allt som berör normalhörande barn, berör även barn med hörselnedsättning. Ett exempel på detta är hur språkutvecklingen kan stödas och hur anknytningen påverkar barnets självkännet och utveckling.

För att analysera data har en modifierad kvalitativ innehållsanalys gjorts av litteraturoversikten. Metoden ansågs lämplig eftersom mängden data var omfattande och sträckte sig över flera forskningsområden. På grund av språkbarriären har alla inte direkt kunnat ta del av allt forsknings- och metodmaterial. Detta utgjorde en risk i examensarbetsprocessen och speciellt vid innehållsanalysen eftersom resultaten i de finska artiklarna blev sekundärt material för 40 procent av gruppen. Både teori om forskningsmetodik och ett fåtal artiklar och böcker på finska har endast lästs direkt av 60 procent av gruppen. Detta eftersom två skribenter inte besitter de språkliga kunskaper som krävs för att ta del av det finskspråkiga materialet. Förhållningssättet har varit objektivt, men

tidigare kunskaper och erfarenheter kan ha varit en riskfaktor eftersom det omedvetet kan ha inverkat på innehållsanalysen.

Under hela arbetsprocessen har målet varit att framställa en produkt där barnet är i fokus och där delaktigheten säkerställs. Detta resulterade slutligen i en broschyr och en digital bok för barnet. Barnets digitala bok har som avsikt att stöda barnet direkt. ”Stöd barnet med hörselnedsättning – viktiga saker att ta i beaktande” har som mål att stöda vårdnadshavarna och på så vis indirekt gynna barnet. Skribenterna anser dock att barnets delaktighet är beroende av vuxna och samhällets syn på det, därför är det viktigt att sprida information och kunskap till de vuxna i barnets omgivning. Apple-produkter användes vid skapandet av anvisningarna för Barnets digitala bok eftersom skribenterna hade tillgång till dessa. Valet gjordes trots att de var medvetna om att Book Creator inte fungerar på produkter med andra operativsystem. Detta diskuterades och löstes genom att rekommendera en annan applikation.

Barnets digitala bok kan även framställas i fysiskt format men skribenterna har valt att satsa på att utarbeta anvisningar för en digital bok för barnet. Detta på grund av att det i Grunden för planen för småbarnspedagogik framkommer betydelsen av digital kompetens hos barnet. Under arbetsprocessen med den digitala boken för barnet togs socioekonomiska faktorer i beaktande. Skribenterna är medvetna om att alla inte har ekonomiska möjligheter och tillgång till den teknologi som behövs och uppmuntrar därför att låna av någon i familjens nätverk. Även reflektioner har gjorts över att det kan finnas familjer där vårdnadshavarna inte ser teknologin som givande för barnen i en tidig ålder och därför väljer att inte använda sig av den. Anvisningarna för barnets digitala bok är i nuläget en prototyp som är relativt allmän med fokus på åtta delområden.

Broschyren är mera informativ och som utvecklingsförslag ses att utveckla en produkt med praktiska pedagogiska och övriga råd för hur du kan arbeta med barn med hörselnedsättningar. Potentialen för utveckling av produkten är stor med tanke på det omfattande temaområdet. Till exempel är kommunikation en central del av det hörselnedsatta barnets möjlighet till delaktighet och kunde utvecklas till en hel bok om barnets kommunikation. Skribenterna ser att produkterna kompletterar varandra, men ser också utvecklingspotential på flera plan, bland annat kunde produkten bli mer heltäckande, praktiskt inriktad och pedagogisk.

Brist på hörsel är en komplex funktionsnedsättning som inverkar på en människas liv i många dimensioner. I sökandet av kunskap om hörselnedsättning har skribenterna

konstaterat att forskning och kunskap förekommer inom flera områden. Det finns varierande kunskap och åsikter bland professionella, vilket gör det komplicerat att sammanfatta en helhetsbild om hörselnedsättningar och dövhet. Detta kan vara en förklaring till den kunskapsbrist i samsyn som finns om hörselnedsättning i västvärlden. Det är en utmaning för professionella att skapa jämlika levnadsvillkor och möjligheter för alla barn så att de kan göra sin röst hörd, oavsett funktionsnedsättning.

En god ljudmiljö gagnar alla men är i synnerhet viktig för barn med nedsatt hörsel. Då hörselnedsatta barn vistas i en god ljudmiljö förstärks bland annat deras koncentrationsförmåga, förmågan att ta till sig information samt möjligheterna att följa med i en konversation. Barn med hörselnedsättningar använder sig ofta av olika former av tekniska hjälpmedel. En förståelse för att hörseltekniken inte löser alla utmaningar bör finnas bland personerna i barnets omgivning. Tillräcklig information för allmänheten om hörselnedsättningar och tekniska hjälpmedel för hörselnedsatta personer förebygger felaktiga uppfattningar och missförstånd.

Familjen och det nätverk som finns närmast barnet med hörselnedsättning bör få möjlighet att lära sig grunden i teckenspråk och alternativ och kompletterande kommunikation. Detta för att kunna kommunicera och stöda barnet. På så sätt formas en miljö där barnet kan vara delaktigt i gemenskapen. Det är även viktigt att se barnet i ett större socialt sammanhang än enbart barnet och familjen.

Källor

- Ahola, S., & Pollari, K. (2018). *Lapsella on oikeus osallisuuteen - vammaisuudesta riippumatta*. THL, Päätösten tueksi 1/2018. Hämtat från Julkari: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135864/URN_ISBN_978-952-302-999-6.pdf?sequence=1&isAllowed=y den 15. 03. 2019
- Ahonen, K., Honkanen, K., Ronimus, H., Olli, J., & Seppänen, M. (2018). *Kuuluva lapsi - kohti vammaisen lapsen osallisuutta palveluissa*. THL, Päätösten tueksi 26/2018. (M. Sinkkonen, & M. Kuronen, Red.) Hämtat från Julkari: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136423/URN_ISBN_978-952-343-039-6.pdf?sequence=1&isAllowed=y&fbclid=IwAR3xK6NNJ_G_RbqIuHMHcITPm8XdBa5qpr0Mbd6olfCgLWR2ivEHDiN6zA den 15. 03. 2019
- American Speech-Language-Hearing Association. (2015). *Causes of Hearing Loss in Children*. Hämtat från American Speech-Language-Hearing Association: <https://www.asha.org/uploadedFiles/AIS-Hearing-Loss-Causes-Children.pdf> den 26. 01. 2019
- Askland, L., & Sataøen, S. O. (2014). *Utvecklingspsykologiska perspektiv på barns uppväxt*. Stockholm: Liber AB. Hämtat 2019
- Bess, F. H. (den 27-29 07. 1999). Classroom Acoustics: An Overview. *The Volta Review*, ss. 1-14.
- Davenport, C. A., & Alber-Morgan, S. R. (2016). I Have a Child With a Cochlear Implant in My Preschool Classroom. Now What? *TEACHING Exceptional Children*, 49(1), ss. 42 - 48. doi:<https://doi.org/10.1177/0040059916651430>
- Finlands FN-Förbund. (2015). *FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och dess fakultativa protokoll*. Somero: Finlands FN-Förbund. Hämtat från https://www.ykliitto.fi/sites/ykliitto.fi/files/vammaisten_oikeudet_2016_sv_net.pdf den 06. 02. 2019
- Forskningsetiska delegationen. (2012). *God vetenskaplig praxis och handläggning av misstankar om avvikelser från den i Finland - Forskningsetiska delegationens anvisningar 2012*. Hämtat från https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf den 03. 04. 2019
- Friberg, F. (2006). *Dags för uppsats: vägledning för litteraturbaserade examensarbeten*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Heister Trygg, B. (2005). *GAKK Grafisk AKK Om saker, bilder och symboler som Alternativ och Kompletterande Kommunikation*. Malmö: Boel Heister Trygg och SÖK.
- Heister Trygg, B. (2010). *TAKK Tecken som AKK*. Malmö: SÖK.
- Heister Trygg, B., Andersson, I., Hardenstedt, L., & Sigurd Pilesjö, M. (2009). *Alternativ och kompletterande kommunikation (AKK) i teori och praktik*. Ljungby: Hjälpmiddelsinstitutet och SÖK.

- Hintsanen, M. (2014). Uhkava melu lasten hyvinvointia ja oppimista. i O. Ampuja, & M. Peltomaa, *Huutoja Hiljaisuuteen - ihminen ääniympäristössä* (ss. 142-158). Helsingfors: Gaudeamus Oy.
- Huttunen, K., & Välimaa, T. (MARCH-APRIL 2012). Perceptions of parents and speech and language therapists on the effects of paediatric cochlear implantation and habilitation and education following it. *INT J LANG COMMUN DISORD*, 47(2), ss. 184-196. doi:10.1111/j.1460-6984.2011.00094.x
- Kiviniemi-Pulli, A. (2014). *KUULOKOJETTA KÄYTTÄVIEN 4–6-VUOTIAIDEN LASTEN KERRONTATAIDOT - KERTOMUSTEN SISÄLTÖ JA KIELELLINEN RAKENNE*. Oulu: Oulun yliopisto. Hämtat från <http://jultika.oulu.fi/files/nbnfioulu-201409111858.pdf?fbclid=IwAR3SZmThyzUzMEDDzsqZJqPiaDj6CaD9Pg3AdRzVQyrgzN4BLfba8QgemPg> den 05. 04. 2019
- Konradsson, K. S. (2011). *Hörseln - det första sinnet*. Karolinska Institutet: University Press.
- Kristensson, J. (2014). *Handbok i uppsatsskrivande och forskningsmetodik för studenter inom hälso- och vårdvetenskap*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Körner, S., & Wahlgren, L. (2012). *Praktisk statistik*. Lund: Studentlitteratur.
- Myndigheten för delaktighet (MFD). (2017-2019). *Delaktighet*. Hämtat från <http://www.mfd.se/delaktighet/> den 04. 02. 2019
- Nordens välfärdscenter. (u.d.). *De nordiska ländernas rapportering till FN*. Hämtat från Nordens välfärdscenter: <https://nordicwelfare.org/funktionshinder/fns-konvention-om-rattigheter-personer-med-funktionsnedsattning/de-nordiska-landernas-rapportering-till-fn/> den 28. 01. 2019
- Nordlund-Spiby, R. (den 18. 01. 2018). *Om att använda rätt begrepp - funktionshinder, funktionsnedsättning eller funktionsvariation?* Hämtat från Institutet för hälsa och välfärd (THL): <https://blogi.thl.fi/sv/om-att-anvanda-ratt-begrepp-funktionshinder-funktionsnedsattning-eller-funktionsvariation/> den 27. 01. 2019
- Nordlund-Spiby, R., Tuure, S., & Tallberg, A. (2019). *Delaktighet, rättigheter och inklusion för barn med funktionsnedsättningar*. THL, *Stöd för beslut 1/2019*. Hämtat från Julkari: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137580/URN_ISBN_978-952-343-283-3.pdf?sequence=1&isAllowed=y&fbclid=IwAR3vnC4jVitmz0bXKp9XnmMEIEjjSjb16GAvMHKF85NQoXvnSCGIwxE7nko den 15. 03. 2019
- Nyberg, R. (2000). *Skriv vetenskapliga uppsatser och avhandlingar - med stöd av IT och internet*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Rasa, J. (u.d.). *Akustik*. Hämtat från Kuuloavain.fi: <https://www.kuuloavain.fi/sv/info/dagvard-och-skola/akustik/> den 27. 01. 2019
- Riksomfattande etiska delegationen inom social- och hälsovården ETENE. (2014). *Barn- och ungdomsetik inom social- och hälsovården*. Hämtat från <https://etene.fi/documents/1429646/1571620/Publikation+42+Barn->

- +och+ungdomsetik+inom+social-
+och+h%C3%A4lsov%C3%A5rden%2C+2014.pdf/9fd0bb78-4e25-4ec3-
be43-bd6199c0e3ea/Publikation+42+Barn-+och+ungdomsetik+inom+social-
+och+h%C3%A4lsov%C3%A5rden%2C+2014.pdf den 26. 04. 2019
- Roos, C., & Fischbein, S. (2006). *Dövhet och hörselnedsättning - Specialpedagogiska perspektiv*. Malmö: Studentlitteratur.
- Sandgren, O. (2013). *There's more to the picture than meets the ear - Gaze behavior during communication in children with hearing impairment*. Lund: Lund University. Hämtat från <https://portal.research.lu.se/ws/files/3567706/4066524.pdf> den 05. 04. 2019
- Social- och hälsovårdsministeriet (STM). (2018). *Rätt till delaktighet och likabehandling - Nationellt handlingsprogram för FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning 2018-2019*. Helsingfors: Social- och hälsovårdsministeriet. Hämtat från http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160833/STM_6_2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y den 28. 01. 2019
- Stockholm Universitet. (2019). *Uppsatsens delar - Följande delar brukar normalt ingå i ditt självständiga delar*. Hämtat från https://www.isd.su.se/sj%C3%A4lvst%C3%A4ndigt-arbete/ uppsatsens-delar?fbclid=IwAR1AVzYMHVv0h9332ZdMFGUABYr6JXjhc2gcS2LUU8_qrPacUcSeFek1jxU den 01. 04. 2019
- Sume, H. (2016). Kuuron ja huonokuuloisen lapsen sosiaaliset taidot. i M. Takala, & H. Sume, *KIELI, KUULO ja OPPIMINEN - Kuurojen ja huonokuuloisten lasten opetus* (ss. 202-208). Finn Lectura Ab.
- Sume, H. (2018). Lapsi jolla on kuulovamma. i P. Pihlaja, & R. Viitala, *Varhaiserityiskasvatus* (ss. 305-319). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Svensson, A.-K. (2012). Med alla barn i fokus - om förskolans roll i flerspråkiga barns språkutveckling. *Paideia*, ss. 29-33. Hämtat från <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:869525/FULLTEXT01.pdf> den 08. 02. 2019
- Swärd, H., & Andersson, G. (2008). Etiska reflektioner. i A. Meeuwisse, H. Swärd, R. Eliasson-Lappalainen, & K. Jacobsson (Red.), *Forskningsmetodik för socialvetare* (ss. 235 - 249). Stockholm: Natur&Kultur.
- Takala, M., & Sume, H. (2016). Kuurojen ja huonokuuloisten opetus ennen, nyt ja tulevaisuudessa. i M. Takala, & H. Sume, *KIELI, KUULO ja OPPIMINEN - Kuurojen ja huonokuuloisten lasten opetus* (ss. 250-261). Finn Lectura.
- UNICEF. (u.d.). *FN:s konvention om barnets rättigheter*. Hämtat från Unicef: <https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten#full> den 09. 02. 2019
- Utbildningsstyrelsen. (den 19. 12. 2018). *Grunderna för planen för småbarnspedagogik 2018*. Hämtat från Utbildningsstyrelsen (OPH): https://www.oph.fi/download/195246_Grunderna_for_planen_for_smabarnspedagogik_2018.pdf den 26. 01. 2019

- Wandin, H. (2012). Språk hos barn med funktionsnedsättning. i B. Lagerkvist, & C. Lindgren, *Barn med funktionsnedsättning* (ss. 277-288). Lund: Studentlitteratur.
- Vilkka, H., & Airaksinen, T. (2003). *Toiminnallinen opinnäytetyö*. Jyväskylä: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- World Health Organisation (WHO). (den 15. 03. 2018). *Deafness*. Hämtat från World Health Organisation (WHO): <https://www.who.int/news-room/facts-in-pictures/detail/deafness> den 27. 01. 2019
- Young, A. (2018). Deaf Children and Their Families: Sustainability, Sign Language, and Equality. *American Annals of the Deaf*, 163(1), ss. 61-69.
doi:<https://doi.org/10.1353/aad.2018.0011>

Finlands författningssamling

Finlands grundlag 11.6.1999/731 [Online] www.finlex.fi [Hämtat: 03.02.2019]

Lag om service och stöd på grund av handikapp 3.4.1987/380 [Online] www.finlex.fi [Hämtat: 02.04.2019]

Lag om småbarnspedagogik 13.7.2018/540 [Online] www.finlex.fi [Hämtat: 05.03.2019]

Socialvårdslagen 30.12.2014/1301 [Online] www.finlex.fi [Hämtat: 12.02.2019]

Bilaga 1

År och land	Författare	Titel	Slutsats	Relevant för arbetet	Sökord hämtat	Träffar	Avgränsningar	Databas
2016	Davenport, C.A, Alber-Morgan, S.R	I Have a Child With a Cochlear Implant in My Preschool- Now What?	CI är ett hjälpmedel som används vid svår hörselnedsättning, även hos barn. För att implantatet ska fungera på bästa sätt bör barnets ålder och eventuella andra funktionsnedsättningar tas i beaktande. Det är även viktigt att familjen involveras.	CI, hjälpmedel, familj, funktionsnedsättning	Cochlear implants in children	138 st.	2010 – 2019, Scholarly (Peer reviewed) Journals, PDF Full text	EBSCO Academic Search Elite
2012 Finland	Huttunen, K, & Välimaa, T.	Perceptions of parents and speech and language therapists on the effects of paediatric cochlear implantation and education following it.	Vårdnadshavare till barn med CI hade överlag positiva erfarenheter efter ibruktagandet av implantatet. Hela familjen påverkades positivt. De små negativa upplevelsorna handlade för det mesta om rehabilitering och skötseln av implantatet.	CI, hjälpmedel, samspel, familj, vårdnadshavare	-	-	-	Hittad via satakieliohjelman som hänvisade till: "Lasten puheen havaitseminen ja puheen ja kielen kehitys yhden ja/tai kahden sisäkorvaistutteen tai kahden kuulokojeen

								avulla", som länkade till en hemsida där det fanns en kategori "research" -> "publications" -> en lista på forskning
2012 Sverige	Svensson, A.-K.	Med alla barn i fokus – om förskolans roll i flerspråkiga barns språkutveckling	Barns språk utvecklas i en språkligt lärande miljö och utvecklingen är individuell. Barnets språkliga utveckling tar tid och kan stödas genom diskussion och högläsning.	Kommunikation, Språk, stöd, individualitet	språkutveckling	15 st.	Full text	DIVA
2018 USA	Young, A.	Deaf Children and their families: Sustainability, Sign Language, and Equality	Dövheten formar vem vi är. Döva personer använder inte nödvändigtvis av teckenspråk och det är sällsynt att en hörande familj tecknar, huvudsaken är att de blir förstådda i dagens samhälle. Unga döva personer förbereds sällan på att möta orättvisor i livet. Att se personen med hörselnedsättning i sin kontext i sociala relationer	Familjens roll, vårdnadshavare, utmaningar	Deaf children, families	29 st.	2015 ->, Full text	EBSCO Academic Search Elite

			och i ojämlikheter för att förstå utmaningarna med att utvecklas optimalt, stöder en god identitet och möjliggörande av resiliens.					
2014 Finland	Kiviniemi-Pulli A.	Kuulokojetta käyttävien 4-6 vuotiaiden lasten kerrontataidot – kertomusten sisältö ja kielellinen rakenne	Barn med hörselnedsättning använder färre ord, har mindre variation i ordvalet och enklare meningsuppbyggnader, men de är bättre på att återberätta än normalhörande barn.	Språkutveckling, språksvårigheter, språk, kommunikation, hjälpmedel	lasten kerrontataidot	9 st.	Full text	”KOTIMAISTEN TUTKIMUSTEN KOONTI KEVÄT 2017” på satakieliohjelma som hänvisar till ”Oulun yliopisto, Humanistinen tiedekunta, Logopedia” och artikeln hittades via länken och vi letade på jultika
2013 Sverige	Sandgren O.	There`s more to the picture than meets the ear – Gaze behaviour during communication	Det är vanligt att barn med hörselnedsättning har språksvårigheter. Barn med hörselnedsättning använder sig av blicken för att kompensera för de språkliga svårigheterna. Genom mångprofessionellt arbete	Kommunikation, språkutveckling, språk, professionellas roll, visuellt	hörsel	Artikeln finns bland de 20 första, kollat 25.4.2019	Ingen	Forskning.se, öppnade artikeln Dolt problem hämmar de med nedsatt hörsel i skolan, som ledde vidare till doktorsavhandling

		on in children with hearing impairment	stöds det enskilda barnet på bästa sätt.					gen vid Lunds universitet
--	--	--	---	--	--	--	--	------------------------------

Bilaga 2

År och land	Författare	Titel	Slutsats	Relevant för vårt arbete	Sökord hämtat	Träffar	Avgränsningar	Databas
2006 Sverige	Roos C. & Fischbein S.	Dövhet och hörselnedsättning : specialpedagogiska perspektiv	Att kunna teckenspråk och sitt modersmål är väsentligt för att kunna kommunicera med omgivningen, påverka sin egen situation, söka ny kunskap och utveckla sin personlighet. Barn med hörselnedsättning bör bemötas både auditivt och visuellt beroende på sammanhanget och situationen. Barnet befinner sig nästan aldrig i ett visst perspektiv utan för det mesta i båda.	Visuellt, auditivt, kommunikation, stöd, bemötande, omgivning, barnet som aktör	Hörselskada	13 st.	Ingen	Alma

2012 Sverige	Wandin H.	Ur samlingsverk barn med funktionsnedsätt ning, Språk hos barn med funktionsnedsätt ning.	Kommunikation kan ske på många olika sätt. Barnets språkliga utveckling sker i samspel med personer i barnets omgivning.	Kommunikation, språk, språkutveckling, samspel, omgivning	Funktionsne dsättning	123 st.	2010 ->	Alma
2016 Finland	Sume H.	Ur samlingsverk: Kieli, kuulo ja oppiminen: kuurojen ja hunokuuloisten lasten opetus, Kuurojen ja huonokuuloisten lasten opetus	Den sociala kompetensen är svagare hos hörselnedsatta barn och därför behöver de modeller för språk, relationer och socialt samspel. För barn är det viktigt att interagera med jämnåriga för att utveckla sociala färdigheter.	Sociala kompetens, sociala färdigheter, samspel, språk, relationer, interaktion	Kuulovamm a	56 st./19 st.	2010 ->, (i Vaski även avgränsat till enbart böcker)	Alma/Vaski
2014 Sverige	Askland L., & Sataøen S.-O.	Utvecklingspsykol ogiska perspektiv på barns uppväxt	En trygg anknytning är grunden för hela barnets liv, det ger möjlighet för barnet att samspela, lära känna	Trygg anknytning, självkänedom, samspel, stöd, delaktighet, relationer	Anknytning srelation	37 st.	2010 ->	Alma

			<p>sig själv och ta emot hjälp.</p> <p>Det är viktigt att barn är delaktiga i positiva samspel med människor i alla åldrar.</p>					
2011 Sverige	Konradsson K. S.	Hörseln – det första sinnet	<p>Hörselsinnet utvecklas redan i fosterstadiet. Det är viktigt att förstå att hörsel är mer än kommunikation och att det handlar om att känna igen ljud i sin omgivning.</p> <p>Hörselnedsättningen bör upptäckas och behandlas i en så tidig ålder som möjligt.</p>	Kommunikation, tidig hörselutveckling, ljudmiljö, tidigt ingripande, stöd	Hörseln	9 st.	Ingen	Mariehamns stadsbibliotek
2005 Sverige	Heister Trygg B.	GAKK grafisk AKK om saker, bilder och symboler som Alternativ och	GAKK innebär kommunikation med hjälp av grafiska och visuella hjälpmedel.	Kommunikation, stöd, hjälpmedel, språk	visuell kommunikation	30 st.	2005 ->, språk: svenska, material: bok	Alma

		Kompletterande Kommunikation						
2009 Sverige	Heister Trygg B., Andersson I., Hardenstedt L., Sigurd Pilesjö M.	Alternativ och Kompletterande Kommunikation (AKK) i teori och praktik	Kommunikation sker via samspel, vid behov kan kommunikationen stödas av alternativ och kompletterande kommunikation enligt det individuella behovet.	Kommunikation, samspel, stöd, hjälpmedel, individualitet, språk	icke-verbal kommunikation	18 st.	2005 ->	Alma
2010 Sverige	Heister Trygg B.,	TAKK Tecken som AKK	TAKK är en form av teckenkommunikation som används vid kommunikation med hörande personer.	Hjälpmedel, språk, stöd, kommunikation	kommunikation	168 st.	2010 ->, språk: svenska, material: bok	Alma

Bilaga 3

År och land	Författare	Titel	Slutsats	Relevant för arbetet	Sökord Hämtat	Träffar	Avgränsningar	Databas
2018 Finland	Ahola S. & Pollari K	Lapsella on oikeus osallisuuteen vammaisuudesta riipumatta	Barn med funktionsnedsättningar ska ses som individer och inte utgående från sin funktionsnedsättning, de har även rätt att vara delaktiga. Barn med funktionsnedsättningar måste få vara delaktiga, påverka sitt eget liv och bli hörda av vuxna.	Delaktighet, funktionsnedsättning, bli hörd	Källor från "Delaktighet, rättigheter och inklusion för barn med funktionsnedsättningar av Nordlund-Spiby, Tuure & Tallberg	-	Inga	THL
2018 Finland	Ahonen K.	Kuuluva lapsi- kohti vammaisen lapsen osallisuutta palveluissa	Barn med funktionsnedsättningar ska ses som individer och inte utgående från sin funktionsnedsättning	Delaktighet, funktionsnedsättning, bli hörd, professionellas roll, stöd, individualitet	Källor från "Delaktighet, rättigheter och inklusion för barn med funktionsnedsättningar av Nordlund-	-	Inga	THL

			<p>g, de har även rätt att vara delaktiga.</p> <p>Barn med funktionsnedsättningar måste få vara delaktiga, påverka sitt eget liv och bli hörda av vuxna.</p> <p>De professionella ska kunna stöda både barnet och familjen enligt deras behov.</p>		Spiby, Tuure & Tallberg			
2015 USA	ASHA	Causes of hearing loss in children	En hörselnedsättning hos ett nyfött barn kommer oftast som en chock för vårdnadshavarna, hörselnedsättningen kan bero på genetiska faktorer eller på andra faktorer.	Orsaker, chock, familj	Causes of hearing loss in children	78 600 000	Inga	ASHA- American Speech Language Associati on

Finland	Rasa J.	Kuuloavain	<p>Bra akustik är grunden för att barn med hörselnedsättning ska orka lyssna och följa med.</p> <p>Akustiska störningar kan undvikas genom rätt byggnadsmaterial och inredning.</p> <p>I en miljö då flera personer pratar samtidigt är det svårt för barnet med hörselnedsättning att uppfatta vad de säger. Ljudnivån bör hållas på en låg nivå.</p>	Omgivning, ljudmiljö, akustik, delaktighet	Hörselnedsättning	577 000	Inga	Kuuloavain
2019 Finland	Nordlund-Spiby R., Tuure S. & Tallberg A.	Delaktighet, rättigheter och inklusion för barn med funktionsnedsättningar.	Barn med funktionsnedsättningar ska ses som individer och inte utgående från sin funktionsnedsättning	Delaktighet, funktionsnedsättning, bli hörd, professionellas roll, stöd, individualitet	Sökt på webben med sökorden: Delaktighet och rättigheter för barn i Finland	330 000	Inga	THL

			<p>g, de har även rätt att vara delaktiga.</p> <p>Barn med funktionsnedsättningar måste få vara delaktiga, påverka sitt eget liv och bli hörda av vuxna. Familjen bör få individuellt stöd utgående från deras behov. Professionella bör arbeta förebyggande för att säkerställa delaktighet och inklusion.</p>					
--	--	--	---	--	--	--	--	--

Bilaga 4

Kodningstabell

Kod	Underkategori	Kategori
Hörande vårdnadshavare förväntas ta beslut om barnet och dess hörselnedsättning trots att de saknar kunskap, därför är det svårt för dem att se barnets bästa och de utmaningar som barnet står inför. (Young)	Okunskap, utmaningar, vårdnadshavare	Omgivning → En inkluderande miljö för barnet
En trygg anknytning är grunden för hela barnets liv, det ger möjlighet för barnet att samspela, lära känna sig själv och ta emot hjälp. (Askland och Sataøen)	Trygg anknytning, självkänedom, samspel, stöd	Omgivning → En inkluderande miljö för barnet
Det är viktigt att barn är delaktiga i positiva samspel med människor i alla åldrar. (Askland och Sataøen)	Delaktighet, samspel, relationer	Samspel → Barnets kommunikation
Hörselsinnet utvecklas redan i fosterstadiet. Det är viktigt att förstå att hörsel är mer än kommunikation och att det handlar om att känna igen ljud i sin omgivning. (Konradsson)	Kommunikation, tidig hörselutveckling, ljudmiljö	Språk → Barnets kommunikation
Hörselnedsättningen bör upptäckas och behandlas i en så tidig ålder som möjligt. (Konradsson)	Tidigt ingripande, stöd	Språk → Barnets kommunikation
En hörselnedsättning hos ett nyfött barn kommer oftast som en chock för vårdnadshavarna, hörselnedsättningen kan bero på genetiska faktorer eller på andra faktorer. (ASHA)	Orsaker, chock, familj	Omgivning → En inkluderande miljö för barnet
Barn med funktionsnedsättningar ska	Delaktighet, funktionsnedsättning	Delaktighet

ses som individer och inte utgående från sin funktionsnedsättning, de har även rätt att vara delaktiga. (Nordlund-Spiby, Ahonen och Ahola)		→ En inkluderande miljö för barnet
Barn med funktionsnedsättningar måste få vara delaktiga, påverka sitt eget liv och bli hörda av vuxna. (Nordlund-Spiby, Ahonen, Ahola)	Funktionsnedsättning, delaktighet, bli hörd	Delaktighet → En inkluderande miljö för barnet
De professionella ska kunna stöda både barnet och familjen enligt deras behov. (Ahonen)	Professionellas roll, stöd, familj, individualitet	Omgivningen → En inkluderande miljö för barnet
Att kunna teckenspråk och sitt modersmål är väsentligt för att kunna kommunicera med omgivningen, påverka sin egen situation, söka ny kunskap och utveckla sin personlighet. (Roos och Fischbein)	Kommunikation, omgivning, barnet som aktör	Språk → Barnets kommunikation
Den sociala kompetensen är svagare hos hörselnedsatta barn och därför behöver de modeller för språk, relationer och socialt samspel. (Sume)	Social kompetens, samspel, språk, relationer	Samspel → Barnets kommunikation
För barn är det viktigt att interagera med jämnåriga för att utveckla sociala färdigheter. (Sume)	Interaktion, sociala färdigheter	Samspel → Barnets kommunikation
Bra akustik är grunden för att barn med hörselnedsättning ska orka lyssna och följa med. (Rasa)	Akustik, ljudmiljö, delaktighet	Omgivning → En inkluderande miljö för barnet
Akustiska störningar kan undvikas genom rätt byggnadsmaterial och inredning. (Rasa)	Akustik, omgivning	Omgivning → En inkluderande miljö för barnet
I en miljö då flera personer pratar samtidigt är det svårt för barnet med	Ljudmiljö, delaktighet	Omgivning

hörselnedsättning att uppfatta vad de säger. Ljudnivån bör hållas på en låg nivå. (Rasa)		→ En inkluderande miljö för barnet
Barn med hörselnedsättning bör bemötas både auditivt och visuellt beroende på sammanhanget och situationen. (Roos och Fischbein)	Bemötande, auditivt, visuellt, kommunikation	Språk → Barnets kommunikation
Det auditiva perspektivet innefattar att det hörselnedsatta barnet kommunicerar muntlig med hjälpmedel och bemöts muntligt av omgivningen. CI som hjälpmedel används vid svår hörselnedsättning, även hos barn. (Roos och Fischbein; Davenport & Alber-Morgan)	Auditivt, kommunikation, stöd, omgivning, hjälpmedel, CI	Språk → Barnets kommunikation
Barnets språkliga utveckling är individuell och tar tid. Den kan stödjas genom diskussion och högläsning. (Svensson)	Språk, individualitet, stöd, kommunikation	Språk → Barnets kommunikation
Det visuella perspektivet innefattar att det hörselnedsatta barnet kommunicerar med hjälp av teckenspråk. (Roos och Fischbein)	Visuellt, kommunikation, stöd, omgivning	Språk → Barnets kommunikation
Barn med hörselnedsättning använder färre ord, mindre variation i ordval och enklare meningsuppbyggnader men de är bättre på att återberätta än normalhörande barn. (Kiviniemi-Pulli)	Språkutveckling, språksvårigheter, språk, kommunikation, hjälpmedel	Språk → Barnets kommunikation
Vårdnadshavare till barn med CI hade överlag positiva erfarenheter efter ibruktagandet av implantatet. Både barnet och vårdnadshavarna	CI, hjälpmedel, samspel, familj, vårdnadshavare	Omgivning → Barnets kommunikation

påverkades positivt. (Huttunen och Välimaa)		
Barn med hörselnedsättning använder sig av blicken för att kompensera för de språkliga svårigheterna. Genom mångprofessionellt arbete stöds det enskilda barnet på bästa sätt. (Sandgren)	Kommunikation, språkutveckling, språk, professionellas roll, visuellt	Språk → Barnets kommunikation
Barnets språkliga utveckling sker i samspel med personer i barnets omgivning. (Wandin)	Kommunikation, språk, språkutveckling, samspel, omgivning	Språk → Barnets kommunikation
Kommunikation sker via samspel, vid behov kan kommunikationen stödas av alternativ och kompletterande kommunikation enligt det individuella behovet. (Heister Trygg)	Kommunikation, samspel, stöd, hjälpmedel, språk, individualitet	Språk → Barnets kommunikation
Det finns olika former av alternativ och kompletterande kommunikation. (Heister Trygg)	Stöd, hjälpmedel, språk, kommunikation	Språk → Barnets kommunikation

Bilaga 5

Delaktighet

Barnet har rätt att vara delaktig i beslut som inverkar på dess liv. Du som vuxen bör ha kunskap om hörselnedsättningar för att ha möjlighet att ge stöd och kommunicera enligt barnets individuella behov. Det är viktigt att du lyssnar på barnet och ser barnet utgående från dess personlighet och inte utgående från hörselnedsättningen. På så sätt stärks barnets självkänsla och förutsättningar för att vara delaktig. Du som vuxen bör samarbeta med andra vuxna i barnets omgivning för att på bästa sätt stöda barnets interaktion, kommunikation och delaktighet.

På bilden tecknas ordet "utvecklas".

Broschyren är utvecklad av fem socionomstuderanden vid Yrkeshögskolan Novia. Broschyren är en del av en produkt som är utvecklad genom ett funktionellt examensarbete år 2019.

Tips för dig som vill läsa mer:

<http://papunet.net/svenska>

<https://www.kuuloavain.fi/sv/>

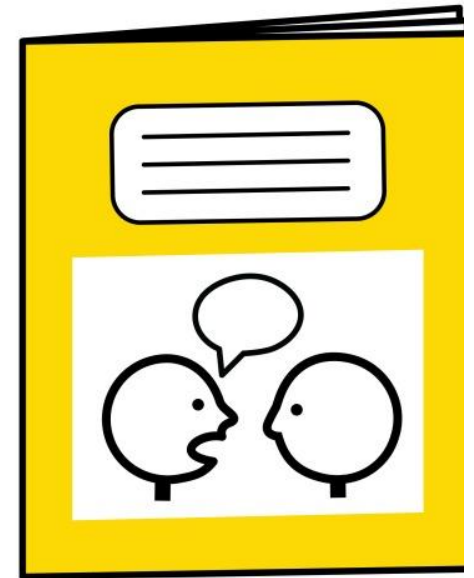
<https://www.klvl.fi/muut-kielet/horselskadade-barns-foraldrasforbund-rf-hbff/>

<http://www.barnplantorna.se/>

Boken "Kieli, kuulo ja oppiminen" av Takala&Sume

Bilderna är tagna från papunet.net

NOVIA
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

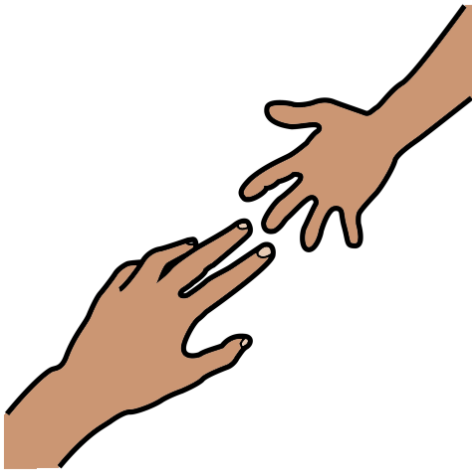

Stöd barnet med hörselnedsättning – viktiga saker att ta i beaktande

---

En broschyr för dig som kommer i kontakt med barn 0–6 år med hörselnedsättning.

Familjens roll

Vårdnadshavare kan uppleva en rad olika känslor då barnets hörselnedsättning kommer till kännedom. Att känna sorg, kris och förlust av eventuella drömmar är vanliga reaktioner. Du som möter barnet med hörselnedsättning bör vara medveten om dessa känslor för att kunna bemöta familjen bättre. Hur familjen anpassar sig till situationen beror på familjens personliga och sociala förmågor att hantera stress och utmaningar.

En hörselnedsättning kan bero på många olika faktorer och går inte alltid att förutspå. Även om det kan kännas svårt är det viktigt att familjen så tidigt som möjligt behandlar hörselnedsättningen.

?

?

En god anknytning stöder barnet på alla plan. Anknytningen stöder barnets självbild vilket återspeglar sig i barnets förmåga att uppfatta sig själv som en person som kan hjälpa sig själv, men som också kan ta emot hjälp av andra vid behov. Detta är viktigt att ha i tankarna vid möte med ett barn med hörselnedsättning och dess familj.

Språkutveckling

Barns språk utvecklas genom språkligt lärande i miljöer och denna utveckling bör ytterligare stimuleras av dig som vuxen. Högläsning är ett bra sätt att stöda språkutvecklingen och det är viktigt att ge rum för diskussion. Du som vuxen bör minnas att barnets språkliga utveckling är individuell och tar tid, så ha tålmod och ge barnet utrymme att utvecklas i egen takt. Barn med hörselnedsättning kan ha sämre ordförråd och ett enklare språk än andra jämnåriga barn, så jämför inte barnet med andra. Det bästa sättet att stöda barnets språkliga utveckling är genom någon professionellt samarbete. Ett gott språk förebygger läs- och skrivsvårigheter hos barnet.

?

Ljudmiljö

Akustiken i ett utrymme har stor betydelse för barnets förmåga att ta till sig information. Bakgrundsbuller är också viktigt att ta i beaktande, och med tanke på barnets bästa bör du som vuxen sträva efter att hålla en låg ljudnivå. Detta stärker barnets förutsättningar att följa med i sammanhanget. Det som stör mest i ljudmiljön är lång efterklangstid, det vill säga ljud som reflekteras från väggar, tak och golv i ett utrymme, och detta kan förebyggas genom att inreda rummet med bland annat mattor och möbler.

Samspel

Samspel med personer i barnets omgivning är viktigt med tanke på barnets språkliga utveckling och på senare anpassning till samhället samt familje- och arbetsliv. Du äldre barnet blir, desto viktigare blir interaktionen med jämnåriga. Barn med hörselnedsättning har ofta språkliga svårigheter och kan därför behöva individuellt stöd för kommunikationen med hjälp av olika hjälpmedel. För att kunna kommunicera med omgivningen, påverka sin egen situation, söka ny kunskap och ha möjlighet att utveckla sin personlighet bör barnet uppmuntras att använda både modersmål och teckenspråk.

?

Bilaga 6

Barnets digitala bok

Anvisningar för att skapa barnets digitala bok om den egna
hörselnedsättningen.

Till läsaren:

Hej! Vad roligt att du vill stärka ditt barns delaktighet!

Barnets digitala bok ska fungera som ett redskap i barnets vardag för att stärka delaktighet och för att öka kunskap på de arenor barnet rör sig. Tanken är att dela boken via till exempel e-post så att vuxna i barnets omgivning lätt ska ha tillgång till den. Boken rekommenderas för barn över 3 år med tanke på utveckling och förståelse för den egna hörselnedsättningen. Naturligtvis kan boken skapas med ett yngre barn, men ju äldre barnet blir - desto mer delaktigt blir det genom boken och utformandet av den.

Anvisningarna har utformats utgående från Apple-produkter, men det går naturligtvis att använda sig av motsvarande applikationer som stöds av andra operativsystem. Ifall ni skapar boken med en annan applikation kan ni gå direkt till anvisning 8–15 då ni har läst förorden och steg 1. Ett exempel på en motsvarande applikation är My Picture Books.

Dessa anvisningar fungerar som utgångspunkt, men utveckla gärna boken efter barnets önskemål. Om barnet till exempel vill berätta ingående om sin favoritbok bör du lyssna på barnet och följa dess önskemål. Fotografera, filma och spela in ljudklipp om ni vill göra boken mer personlig. För att komplettera de egna bilderna rekommenderas att använda bildbanken från papunet.net eftersom bildutbudet är mångsidigt med ritade bilder, fotografier och tecken relaterade till hörselnedsättning och vardagen. Kom ihåg att fråga eventuella personer som ses på bilderna i barnets bok om de ger sitt samtycke.

Kom ihåg vikten av barnets roll i utformningen av boken! Du som vuxen ska fungera som stöd. Detta gör du genom diskussion med barnet och kreativitet i utformningen av boken. Låt alltså barnet berätta och fundera för att komma fram till vad som ska läggas in i boken.

Hörselnedsättning hos ett barn påverkar hela familjen och det kan kännas svårt att anpassa sig till det nya livet, men det är viktigt att så fort som möjligt behandla hörselnedsättningen och stöda barnet. Barnets digitala bok är ett ypperligt verktyg för att göra barnet mer delaktigt i sin vardag. För att ytterligare stärka barnets delaktighet och öka kunskap bland vuxna i barnets omgivning, läs gärna broschyren "Stöd barnet med hörselnedsättning – viktiga saker att ta i beaktande".

1. Inled med att berätta för barnet att ni tillsammans ska skapa en digital bok om barnets hörselnedsättning.
2. Ladda ner applikationen Book Creator från App-store. Välj vilken version ni vill använda, skribenterna har använt sig av gratis-versionen till vänster på bilden.

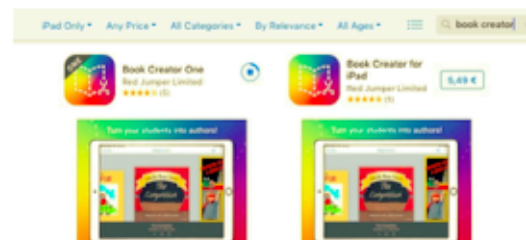

Bild 1

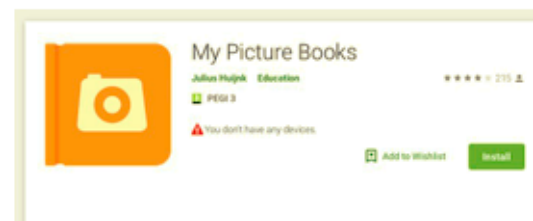

Bild 2

3. Öppna applikationen för att börja skapa boken. Då ni öppnar applikationen för första gången kan ni läsa anvisningar på engelska genom att klicka på "Getting Started – A Short Tutorial".

4. För att börja, klicka på "+" i den nedre kanten, välj sedan "New Book".

5. Nu kan ni välja formatet på boken, skribenterna rekommenderar landscape eftersom det motsvarar formatet på datorskärmar och telefon- och tabletskärmar i horisontal läge.

6. För att lägga till foton, videon, ljud, text och ritningar, tryck på "+" uppe i högra hörnet.

7. Låt barnet välja en pärm till sin bok, till exempel en bild barnet kopplar till den egna hörselnedsättningen.

8. Låt barnet berätta om sig själv och sin hörselnedsättning på första sidan av boken.

- *"Hej jag heter _____ och jag är döv på mitt vänstra öra och därför har jag en hörapparat"*

Då barn kan påverka väsentliga saker som berör barnet själv stärks barnets delaktighet. Barnet är en aktiv aktör i sitt eget liv och har rätt att vara delaktiga i sin vardag.

9. Låt barnet berätta så mycket hen vet om orsaken till hörselnedsättningen och hur den kom till kännedom för familjen.

- *"Mamma har berättat att när jag var liten reagerade jag inte så mycket på ljud och därför förde de mig till läkaren som gjorde tester och konstaterade att mitt vänstra öra inte fungerade som det skulle."*

Hörselskador beror på genetiska faktorer eller icke-genetiska faktorer. Icke-genetiska faktorer kan vara bland annat för tidig födsel, skador vid födsel eller mammans konsumtion av alkohol under graviditeten. Vanliga risker för att småbarn kan få en hörselnedsättning är öroninfectioner, skadliga mediciner för örat, hög ljudnivå eller förkylningar.

10. Låt barnet berätta vad barnet träffar för olika terapeuter och vad de gör tillsammans.

- *"Med Tiina brukar jag spela spel och öva på olika ljud" (Den vuxna kan hjälpa med titeln, till exempel talterapeut).*

Cirka hälften av alla barn med hörselnedsättningar har språkliga svårigheter. För att på bästa sätt stöda språkliga svårigheter hos barnet med hörselnedsättning är det viktigt att samarbeta mångprofessionellt. Detta är viktigt att hålla i minnet eftersom goda språkfärdigheter förebygger läs- och skrivsvårigheter.

11. Diskutera med barnet vad det är som påverkar barnets förmåga att höra, vilka faktorer stör och vilka faktorer stöder?
- *"Jag hör bra då det är tyst i rummet. Jag hör dåligt då många talar samtidigt."*

Ljudmiljön spelar stor roll för barnets förmåga att ta till sig information. Störningar i barnets lyssnande påverkas direkt, till exempel genom prat, och indirekt genom hur utrymmet är konstruerat och ytornas material. Lång efterklangstid och eko i ett utrymme stör barnets koncentrationsförmåga, men detta kan förebyggas till exempel genom att undvika hårda, släta ytor.

12. För en diskussion med barnet över hur vuxna bemöter barnet då barnet inte hänger med.
- *"Ibland kan min fotbollstränare bli irriterad på mig då jag inte förstår men det beror på att jag inte har hört. Ibland behöv jag extra anvisningar."*

Du som vuxen i barnets omgivning bör du vara uppmärksam och lyssna på barnet för att kunna kommunicera med samt stöda barnet på ett individuellt plan. Ge barnet tid, ha tålmod och minns att varje barn utvecklas i egen takt. En god tidig anknötning leder till ett barn som ser sig som en person som kan hjälpa sig själv, men som också kan ta emot hjälp av andra vid behov.

13. Låt barnet berätta hur barnet kommunicerar, med tal och AKK– Vilken form av AKK?
- *"Ibland visar jag också tecken när jag talar. Så här visar du dessa tecken (barnet får välja vilka tecken hen vill visa)."*

Vid bemötande av barnet med hörselnedsättning finns det två perspektiv som ska tas i beaktande. Det auditiva perspektivet utgår ifrån att kommunikation med barnets omgivning ska ske genom tal, medan det visuella perspektivet utgår ifrån barnet som visuell individ. Barnet befinner sig nästan aldrig i endast ett perspektiv och således bör båda perspektiven alltid tas i beaktande.

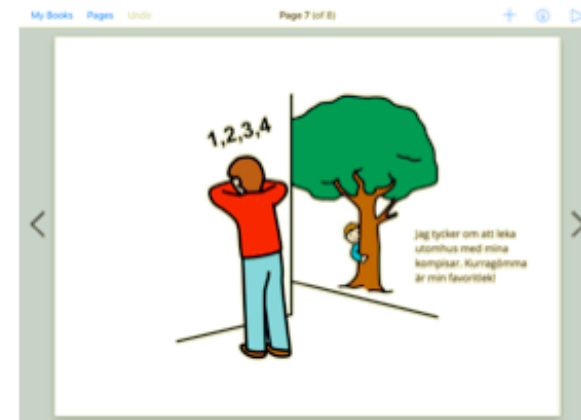
14. Diskutera med barnet om vad som stimulerar språkutvecklingen till exempel böcker, sånger, musik, filmer. Lägg in en bild på barnets favorit språkliga aktivitet.

- *"Det här är min favoritbok, den brukar jag läsa tillsammans med mamma"*

Barn bör stimuleras till språklig utveckling och det görs bäst i en språkligt stimulerande miljö. Barnets språkliga utveckling är individuell och därför är det viktigt att låta barnet utvecklas i egen takt. Du som vuxen i barnets omgivning är din uppgift att samtala, ställa frågor och uppmuntra till öppen diskussion samt att ta barnets frågor på allvar.

15. Låt barnet berätta vad hen helst gör med sina kompisar.

- *"Jag tycker om att leka utomhus tillsammans med mina kompisar. Kurragömma är min favoritlek!"*

Barn behöver få modeller för språk, relationer och socialt samspel. Med tanke på senare anpassning till samhället samt familje- och arbetsliv är det väsentligt att ha bra relationer med barn i samma ålder. Ju äldre barnet blir, desto större vikt har interaktionen med jämnåriga eftersom sociala färdigheter tränas och inövas då barnen leker.

16. Då ni är färdiga med barnets digitala bok är det dags att dela den. Tryck på ikonen uppe i det högra hörnet som liknar en triangel riktad mot höger och därefter på fyrkanten med en pil som pekar uppåt (se de två första bilderna).

Nu kan ni välja hur barnets digitala bok kan delas. Skribenterna rekommenderar "export as video" eftersom ni då kan dela boken genom bland annat e-post och genom att printa ut den. Välj sedan hur ni vill att sidorna ska visas och sedan delningsmetod (se de två andra bilderna).

17. Kom ihåg att kontinuerligt uppdatera barnets digitala bok eftersom barnets förståelse, kunskap och insikt om sin hörselnedsättning utvecklas och förändras i samband med att barnet blir äldre.

Hoppas skapandet av boken har varit en rolig process! Barnets digitala bok kan nu sprida information samtidigt som barnets delaktighet stärks. Stöd och uppmuntra barnet till att visa sin bok för både barn och vuxna på de arenor barnet rör sig.

Låt oss tillsammans visa allas lika värde!

Anvisningarna är utvecklade av fem socionomstuderanden vid Yrkeshögskolan Novia. Anvisningarna är en del av en produkt som är utvecklad genom ett funktionellt examensarbete 2019.

Tips på applikationer för barn

"Bornholmslek"

"Sock Puppets"

"ChatterPix Kids"

"Sound Bingo for app Cards"

YRKESHÖGSKOLAN
NOVIA